

ΕΘΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΒΙΒΛΙΟΥ

ΠΑΡΑΤΗΡΗΤΗΡΙΟ ΒΙΒΛΙΟΥ

**ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΑ ΕΡΕΥΝΑ
ΓΙΑ ΤΟΝ
ΑΝΑΛΦΑΒΗΤΙΣΜΟ**

1998

Περιεχόμενα

Ταυτότητα της έρευνας.....	2
Γενικά.....	3
1. Εκπαιδευτικό επίπεδο.....	7
2. Αίτια εγκατάλειψης του σχολείου.....	11
3. Αντικειμενική καταγραφή δυσκολίας ανάγνωσης, γραφής και υπολογισμών.....	13
4. Δυσκολία σε καθημερινές δραστηριότητες.....	16
5. Πληροφόρηση γύρω από βασικές διαδικασίες.....	18
6. Επαγγελματική ζωή.....	19
7. Κοινωνική ζωή, σχέσεις με το πολιτιστικό περιβάλλον.....	22
8. Αίσθηση δυνατότητας βοήθειας παιδιού στη μελέτη.....	26
9. Αξίες.....	27
10. Ενδιαφέρον για την πολιτική και την οικονομία.....	29
11. Πληροφόρηση για το θεσμό της Λαϊκής Επιμόρφωσης.....	30
Επίλογος.....	31
Παράρτημα: Τεστ αντικειμενικής καταγραφής δυσκολιών ανάγνωσης, γραφής και αριθμητικών υπολογισμών.....	32

Ταυτότητα της έρευνας

Τύπος έρευνας: Ποσοτική με χρήση δομημένου ερωτηματολογίου στα νοικοκυριά.
Το

ερωτηματολόγιο ήταν διαφοροποιημένο για τους υποεκπαιδευμένους και για όσους είχαν ολοκληρώσει 9ετή εκπαίδευση.

Περιοχή έρευνας: Το σύνολο των διοικητικών περιφερειών της χώρας.

Μέθοδος δειγματοληψίας: Πολυσταδιακή Στρωματοποιημένη Δειγματοληψία με Quota όσον αφορά το φύλο, την ηλικία, την αστικότητα κατοικίας και το μορφωτικό επίπεδο των ερωτώμενων. Το δείγμα σταθμίστηκε εκ των υστέρων ως προς την αστικότητα κατοικίας, το φύλο και την ηλικία των ερωτώμενων με βάση τα στοιχεία της Ε.Σ.Υ.Ε. από την απογραφή του 1991.

Μέγεθος δείγματος: 5.147 Έλληνες πολίτες ηλικίας 15 ετών και άνω.

Χρόνος διεξαγωγής: Μάιος – Ιούλιος 1998.

Προσωπικό field: Εργάστηκαν 20 επόπτες και ελεγκτές και 103 ερευνητές.

Η έρευνα πεδίου και η αρχική ανάλυση των αποτελεσμάτων έγινε από την εταιρεία Metron Analysis A.E.

Επιστημονική επίβλεψη κατά τη φάση της προετοιμασίας της έρευνας:

Γεράσιμος Τσιώκος, Προϊστάμενος τμήματος αλφαριθμητισμού ενηλίκων,
Γενική Γραμματεία Λαϊκής Επιμόρφωσης
Δημήτρης Βεργίδης, Αν. Καθηγητής Πανεπιστημίου Πατρών
Ηλίας Νικολακόπουλος, Αν. Καθηγητής Πανεπιστημίου Αθηνών

Διοικητικός συντονισμός:

Σωκράτης Καμπουρόπουλος, Υπεύθυνος Παρατηρητηρίου Βιβλίου του Ε.ΚΕ.ΒΙ.

Συγγραφή της σύνοψης αποτελεσμάτων:

Γεράσιμος Τσιώκος – Σωκράτης Καμπουρόπουλος

Επιμέλεια της σύνοψης αποτελεσμάτων:

Βανέσσα Φουντούλη, μέλος της ερευνητικής ομάδας του Παρατηρητηρίου Βιβλίου του Ε.ΚΕ.ΒΙ.

Γενικά

Σύμφωνα με τους σκοπούς της ίδρυσής του, το Εθνικό Κέντρο Βιβλίου είναι στραμμένο αποκλειστικά στον κόσμο του βιβλίου και της ανάγνωσης. Αυτόν οφείλει να αποκωδικοποιεί με τις έρευνες και τις μελέτες του, αυτόν να υπηρετεί με τις προτάσεις του.

Στο επίκεντρο της προσοχής του Ε.ΚΕ.ΒΙ. βρίσκονται, όπως είναι φυσικό, οι αναγνώστες και οι αιτίες που επηρεάζουν την αναγνωστική συμπεριφορά, τόσο από άποψη ποσοτική όσο και ποιοτική: γιατί διαβάζουν, πόσο και τι διαβάζουν, οι τρόποι της ανάγνωσης, οι τάσεις που διαφαίνονται. Από την άλλη πλευρά, είναι φυσικό να ασχολείται και με τους μη αναγνώστες, με όσους δηλώνουν ότι δεν διαβάζουν και με τις αιτίες αυτής της αρνητικής στάσης.

Ωστόσο, στο σημείο αυτό, εντοπίζονται δύο πολύ διαφορετικές κατηγορίες μη αναγνωστών. Η πρώτη, είναι εκείνη που ενώ έχει την ικανότητα άσκησης της λειτουργίας της ανάγνωσης δεν έχει τη βούληση να διαβάσει και αρνείται, για διάφορους λόγους, να την ασκεί. Μια ανορεξία, θα μπορούσε να χαρακτηριστεί, με αίτια κοινωνικά και πολιτιστικά.

Υπάρχει όμως και η άλλη μεγάλη κατηγορία, εκείνη που δεν έχει την ικανότητα να διαβάσει, η κατηγορία των αναλφάβητων. Πιστεύουμε ότι αυτό το τεράστιο κοινωνικό πρόβλημα που λέγεται αναλφαβητισμός, αυτή η σκοτεινή πλευρά, η ενοχή και συνενοχή της κοινωνίας μας που κρύβει στις πτυχές της κάθε είδους βαρβαρότητα και στέρηση (παιδική εργασία, κοινωνικό αποκλεισμό, οικονομική αδυναμία) πρέπει να φωτιστεί, να συζητηθεί, να έρθει στο επίκεντρο του ενδιαφέροντός μας.

Οι αριθμοί είναι μεγάλοι, είναι συγκλονιστικοί και είναι αδιαμφισβήτητοι. Οι οικονομικές και κοινωνικές διαστάσεις του προβλήματος δεν μπορεί να συνεχίσουν να αγνοούνται, δεν μπορεί κανείς να εθελοτυφλεί όταν τα θεμέλια αποδεικνύονται τόσο αδύναμα. Ο αναλφαβητισμός αποτελεί μια μεγάλη κοινωνική και πολιτιστική ανισότητα ο ίδιος, ο αναλφαβητισμός κληρονομείται από τους γονείς στα παιδιά, πλήττει ιδιαίτερα τις αγροτικές περιοχές, πλήττει ιδιαίτερα τις γυναίκες. Χρειάζεται γι' αυτό να σημάνουμε συναγερμό, να ενεργοποιηθούμε, να παρθούν αποφάσεις από τους αρμόδιους, να αλλάξει αυτή η σκληρή πραγματικότητα. Χρειάζεται αγάπη και πάθος για να βελτιωθεί η κατάσταση, χρειάζεται η δημιουργία ενός ευνοϊκού κλίματος που θα συντρέξει όσους έχουν το πρόβλημα, για να καταφέρουν να το αντιμετωπίσουν χωρίς ενοχή και απόκρυψη, να το λύσουν.

Ο αναλφαβητισμός είναι ένα τείχος ντροπής που χωρίζει την κοινωνία μας στα δύο, κι αυτό το τείχος έχουμε χρέος να το γκρεμίσουμε εμείς, εμείς πρέπει να νιώσουμε την ντροπή για να πάψουν να τη νιώθουν όσοι είναι θύματα και αθώοι.

Σήμερα, στις παραμονές του 2.000 και της οικονομικής - νομισματικής ένωσης της Ελλάδας με την Ευρωπαϊκή Ένωση, η χώρα μας κάνει μια μεγάλη προσπάθεια για ανάπτυξη, εκσυγχρονισμό, βελτίωση της παραγωγικότητας και της ανταγωνιστικότητας, βελτίωση της απασχόλησης και αναβάθμιση του κοινωνικού και πολιτιστικού επιπέδου. Ωστόσο, φαίνεται πως διαφεύγει από τη στρατηγική, το σχεδιασμό και τις αποφάσεις που λαμβάνονται το εξαιρετικά υψηλό ποσοστό υποεκπαιδευμένων στον ελληνικό πληθυσμό.

Εδώ θα πρέπει να σημειωθεί ότι ο όρος “υποεκπαίδευση” παραπέμπει στη μη φοίτηση ή στην ανεπαρκή – για τη σύγχρονη κοινωνία – φοίτηση στο σχολείο. Επομένως, όποιος δεν έχει ολοκληρώσει την 9χρονη, σήμερα, υποχρεωτική εκπαίδευση θεωρείται υποεκπαιδευμένος. Ο αναλφαβητισμός (οργανικός και λειτουργικός)* συνιστά υποσύνολο της υποεκπαίδευσης, σχετίζεται δε, σύμφωνα με την UNESCO, με δυσκολίες που αφορούν στην ανάπτυξη της προσωπικότητας και της δυναμικής του ατόμου, καθώς και στην πολιτιστική και κοινωνικοοικονομική ανάπτυξη της κοινότητας μέσα στην οποία ζει.

Για πρώτη φορά στη χώρα μας πραγματοποιείται πανελλαδική έρευνα που εντοπίζει και οριοθετεί το σημαντικό αυτό κοινωνικό – οικονομικό και εκπαιδευτικό πρόβλημα. Η έρευνα επιβεβαίωσε ότι ο μισός περίπου πληθυσμός της Ελλάδας είναι υποεκπαιδευμένος αφού δεν κατέχει τις βασικές γνώσεις και δεξιότητες που η ίδια η πολιτεία έχει θεσμοθετήσει. Έτσι, το ποσοστό των ερωτώμενων που δεν έχουν ολοκληρώσει 9 έτη εκπαίδευσης, σε οποιαδήποτε βαθμίδα, φθάνει το **44,8%**. Πιο συγκεκριμένα, το **12,2%** των ερωτώμενων δεν έχει παρακολουθήσει καθόλου το σχολείο ή έχει ολοκληρώσει μερικές τάξεις του Δημοτικού, το **26,7%** έχει ολοκληρώσει μόνο το Δημοτικό, το **9,1%** από τους τελευταίους συνέχισε τις σπουδές του για 1 – 2 χρόνια σε κάποια τεχνική / επαγγελματική σχολή, και οι υπόλοιποι παρακολούθησαν απλώς μερικές τάξεις του Γυμνασίου χωρίς να το έχουν ολοκληρώσει.

---

*α. Οργανικά αναλφάβητος χαρακτηρίζεται όποιος δεν έχει περάσει καθόλου από την εκπαιδευτική διαδικασία (δεν έχει πάει στο σχολείο).

β. Λειτουργικά αναλφάβητος χαρακτηρίζεται όποιος έχει περάσει από την εκπαιδευτική διαδικασία (είτε την έχει ολοκληρώσει είτε όχι) χωρίς να έχει αποκτήσει τις αναγκαίες γνώσεις και ικανότητες για την άσκηση όλων των δραστηριοτήτων για τις οποίες η γραφή, η ανάγνωση και η αριθμητική είναι απαραίτητες.

Η έρευνα έδειξε επίσης ότι από το σύνολο των υποεκπαιδευμένων το 93,5% δεν μπορεί να ανταποκριθεί σε μία τουλάχιστον από τέσσερις απλές δοκιμασίες – τεστ στις οποίες υποβλήθηκαν, για τις οποίες η ανάγνωση, η γραφή και οι αριθμητικοί υπολογισμοί είναι απαραίτητοι. Οι δοκιμασίες αυτές ήταν οι εξής: (α) κατανόηση ενός απλού κειμένου, (β) καταγραφή των στοιχείων της συνάντησης με τον ερευνητή, (γ) ανάγνωση ενός λογαριασμού της Δ.Ε.Η. (“Ποιο είναι το ποσό που πληρώνετε για τη Δ.Ε.Η.?”) και (δ) εκτέλεση ενός απλού αριθμητικού υπολογισμού στο λογαριασμό της Δ.Ε.Η. (“Ποιο είναι το συνολικό ποσό που πληρώνετε για το Δήμο;”). Ακόμη, από την έρευνα προέκυψε ότι το 69,5% των υποεκπαιδευμένων αντιμετωπίζει δυσκολίες στην αυτοεξυπηρέτησή του σε μία τουλάχιστον από ορισμένες απλές καθημερινές δραστηριότητες (κατανόηση οδηγιών χρήσης φαρμάκων και άλλων προϊόντων, κατανόηση εγγραφών βιβλιαρίου τράπεζας, χρήση τηλεφωνικού καταλόγου, σύνταξη επιστολής, ανάγνωση των πινακίδων στο δρόμο κ.τ.λ.) και το 46,2% αντιμετωπίζει προβλήματα στην αυτοεξυπηρέτησή του σε σχέση με μία τουλάχιστον από τις εξής Δημόσιες Υπηρεσίες: Εφορίες, Ασφαλιστικά Ταμεία, Νοσοκομεία, Δήμοι – Κοινότητες, Ο.Τ.Ε., Δ.Ε.Η., Αστυνομία.

Τα ίδια αυτά προβλήματα ανιχνεύθηκαν σε μικρότερο αλλά σημαντικό ποσοστό, της τάξης του 10 – 20 % και σε όσους έχουν τελειώσει 9χρονη εκπαίδευση, τοποθετώντας τελικά το πρόβλημα του λειτουργικού αναλφαβητισμού στις πραγματικές του διαστάσεις σε σχέση με την αρχική παραδοχή της υποεκπαίδευσης.

Είναι σαφές ότι η υποεκπαίδευση έχει και μία ποιοτική διάσταση που ορίζεται όχι μόνο από τη διάρκεια φοίτησης στο σχολείο, αλλά και από την πραγματική ικανότητα χρήσης του γραπτού λόγου και τη δεξιότητα απλών αριθμητικών υπολογισμών στην καθημερινή ζωή.

Σύμφωνα με τα παραπάνω, η υποεκπαίδευση προσδιορίζεται από:

- την ελλιπή φοίτηση στις υποχρεωτικές βαθμίδες της εκπαίδευσης,
- την έλλειψη ικανότητας και την περιορισμένη και ανεπαρκή δυνατότητα χρήσης του γραπτού λόγου στις εργασιακές και επαγγελματικές δραστηριότητες και στην καθημερινή ζωή,
- την έλλειψη δεξιοτήτων επιτέλεσης απλών αριθμητικών υπολογισμών,
- την έλλειψη κοινωνικής κατάρτισης,
- την ανεπαρκή αρχική βασική εκπαίδευση, που απαιτείται για την επαγγελματική κατάρτιση του ανθρώπινου δυναμικού.

Έτσι, μια δεύτερη κατηγορία συμπερασμάτων της έρευνας, αφορά στην ποιότητα του περιεχομένου της εκπαίδευσης που παρέχει το εκπαιδευτικό μας σύστημα και κατά πόσον μπορεί να ανταποκριθεί στις σύγχρονες ανάγκες κατάρτισης του ανθρώπινου δυναμικού και συμμετοχής στην κοινωνικο – οικονομική ζωή.

Ο στόχος ήταν να μελετηθεί και να διερευνηθεί ποσοτικά και ποιοτικά το σύνολο των υποεκπαιδευμένων στη χώρα μας καθώς και των επιπτώσεων στους ίδιους και στη χώρα. Δευτερογενώς δε να δοθεί αφορμή για μελέτη, προβληματισμό και προσανατολισμό όσον αφορά στην εκπαίδευση και ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού.

Όπως προαναφέρθηκε, μία από τις παραμέτρους του κοινωνικού αποκλεισμού είναι και ο εκπαιδευτικός αποκλεισμός, οι δε κοινωνικοί δείκτες (όπως ορίζονται από τον Ο.Ο.Σ.Α.) οι οποίοι καθορίζουν την έκταση και την ένταση του εκπαιδευτικού αποκλεισμού είναι:

- α) ο αναλφαβητισμός (οργανικός και λειτουργικός)
- β) η ολοκλήρωση της βασικής – υποχρεωτικής εκπαίδευσης
- γ) το επίπεδο εκπαίδευσης των ενηλίκων

Έτσι, προκειμένου να ορισθεί ένα πλαίσιο αναφοράς, χρησιμοποιήθηκε το ποσοτικό κριτήριο της χρονικά μετρήσιμης διάρκειας της σχολικής φοίτησης. Η δομή και οι ερωτήσεις του ερωτηματολογίου διαφοροποιήθηκαν, από ένα σημείο και μετά, ανάλογα με το αν ο ερωτώμενος είχε συμπληρώσει, συνολικά, 9 έτη εκπαίδευσης είτε έχοντας τελειώσει το Γυμνάσιο, είτε έχοντας τελειώσει κάποιες τάξεις μόνο του Γυμνασίου και εν συνεχεία κάποια άλλη τεχνική – επαγγελματική σχολή.

Οι κύριοι άξονες του ερωτηματολογίου είχαν ως εξής:

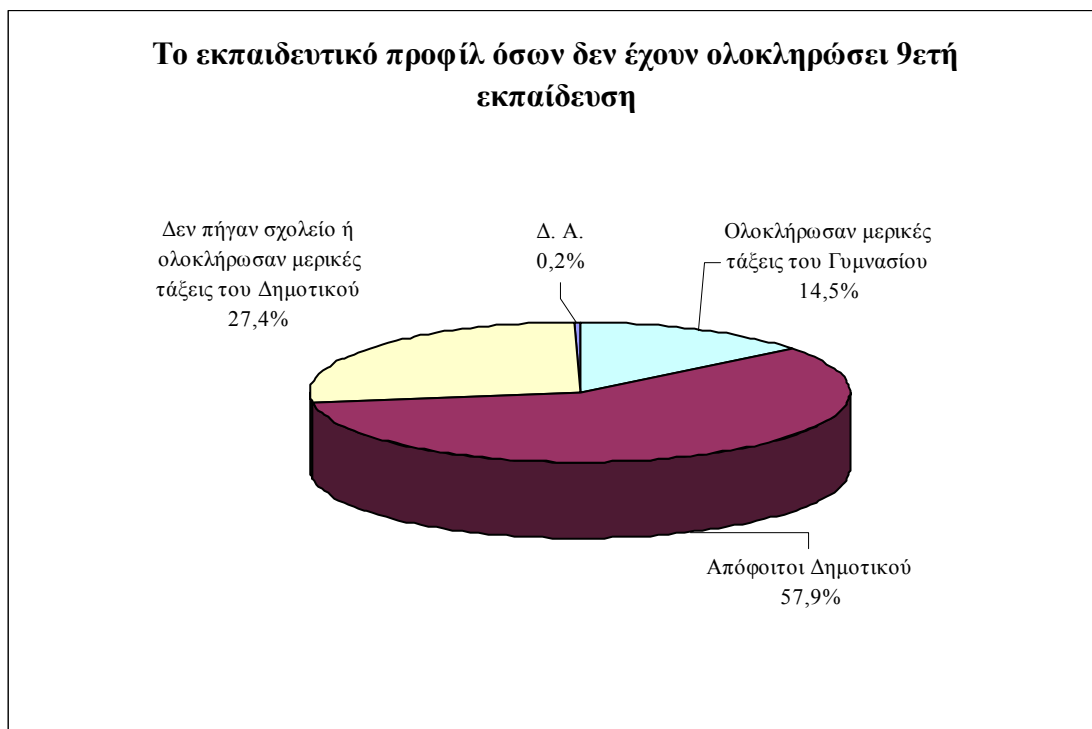
1. Βασικά κοινωνικοδημογραφικά χαρακτηριστικά
2. Εκπαιδευτικό ιστορικό και 9ετής εκπαίδευση - Παράγοντες και λόγοι εγκατάλειψης του σχολείου
3. Υποκειμενική και αντικειμενική αίσθηση δυσκολίας στο χειρισμό γραφής, ανάγνωσης και απλών υπολογισμών
4. Διερεύνηση των επιπτώσεων της χρονικά ελλειπούς εκπαίδευσης:
  - Σε βασικές δραστηριότητες της καθημερινής ζωής
  - Στην επαγγελματική ζωή, στο πολιτιστικό περιβάλλον και στις επαγγελματικές ευκαιρίες
  - Στην κοινωνική ζωή, στο πολιτιστικό περιβάλλον, στα ερεθίσματα και στο “habitus” των ερωτώμενων
  - Στην οικογενειακή ζωή και στις σχέσεις με τα παιδιά τους

Στη συνέχεια παρατίθενται μερικά από τα πιο χαρακτηριστικά στοιχεία των αποτελεσμάτων της έρευνας.

1. Εκπαιδευτικό επίπεδο

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της έρευνας, επιβεβαιώνεται ότι περίπου ένας στους δύο πολίτες της χώρας μας (49,4%) δεν έχει ολοκληρώσει τις σπουδές του στο Γυμνάσιο (παλαιό εξατάξιο / οκτατάξιο ή σύγχρονο τριτάξιο). Επίσης, 1 στους 2 ερωτώμενους που δεν ολοκλήρωσε τις σπουδές του στο Γυμνάσιο, οποιουδήποτε τύπου, εγκατέλειψε το σχολείο μέχρι την ηλικία των 14 – 15 ετών. Έτσι, ένα σημαντικό ποσοστό του γενικού πληθυσμού στη χώρα μας είναι υποεκπαιδευμένο.

Το ποσοστό των ερωτώμενων που δεν έχουν παρακολουθήσει 9 έτη εκπαίδευσης, σε οποιαδήποτε βαθμίδα, φθάνει το **44,8%**. Από αυτούς το ένα τέταρτο δεν έχει παρακολουθήσει καθόλου το σχολείο ή έχει ολοκληρώσει μερικές τάξεις του Δημοτικού, σχεδόν οι μισοί έχουν ολοκληρώσει μόνο το Δημοτικό και οι υπόλοιποι έχουν παρακολουθήσει μερικές τάξεις Γυμνασίου χωρίς να το έχουν ολοκληρώσει, όπως φαίνεται στο διάγραμμα που ακολουθεί.

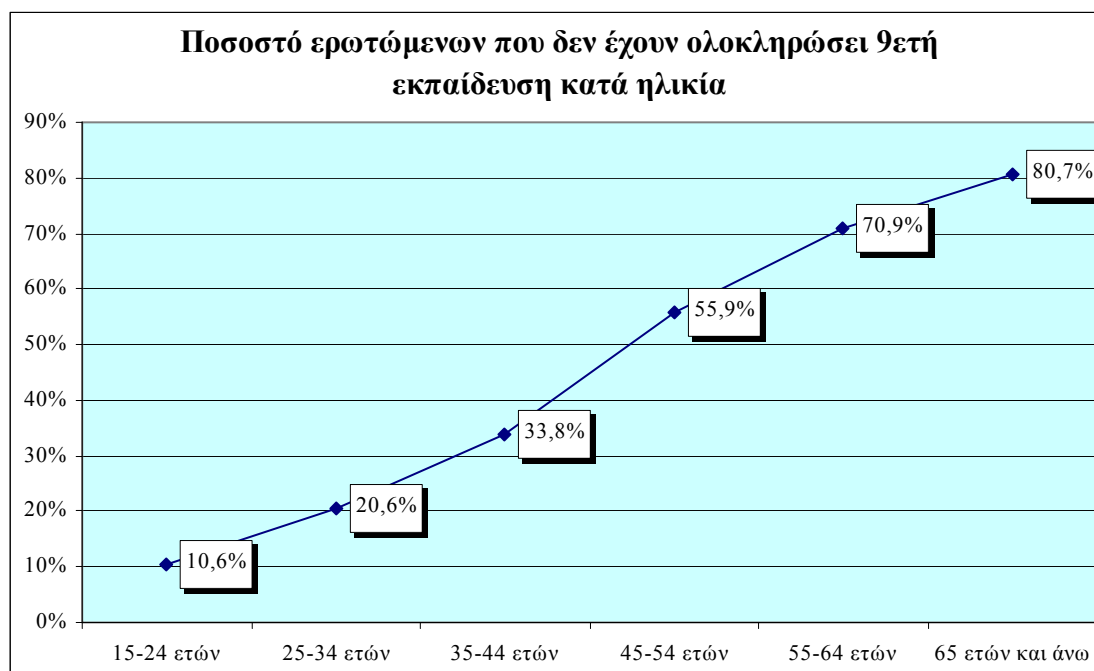

Βάση: Όσοι δεν έχουν ολοκληρώσει 9ετή εκπαίδευση (2331 άτομα)

Αν εξετάσουμε το επίπεδο εκπαίδευσης ανάλογα με το φύλο των ερωτώμενων, παρατηρούμε ότι υπάρχει διαφοροποίηση, η οποία αποτελεί δείγμα ανισότητας. Συγκεκριμένα, οι γυναίκες του δείγματος είναι υποεκπαιδευμένες σε ποσοστό 48,2%, ενώ για τους άντρες το αντίστοιχο ποσοστό είναι 41,2%.

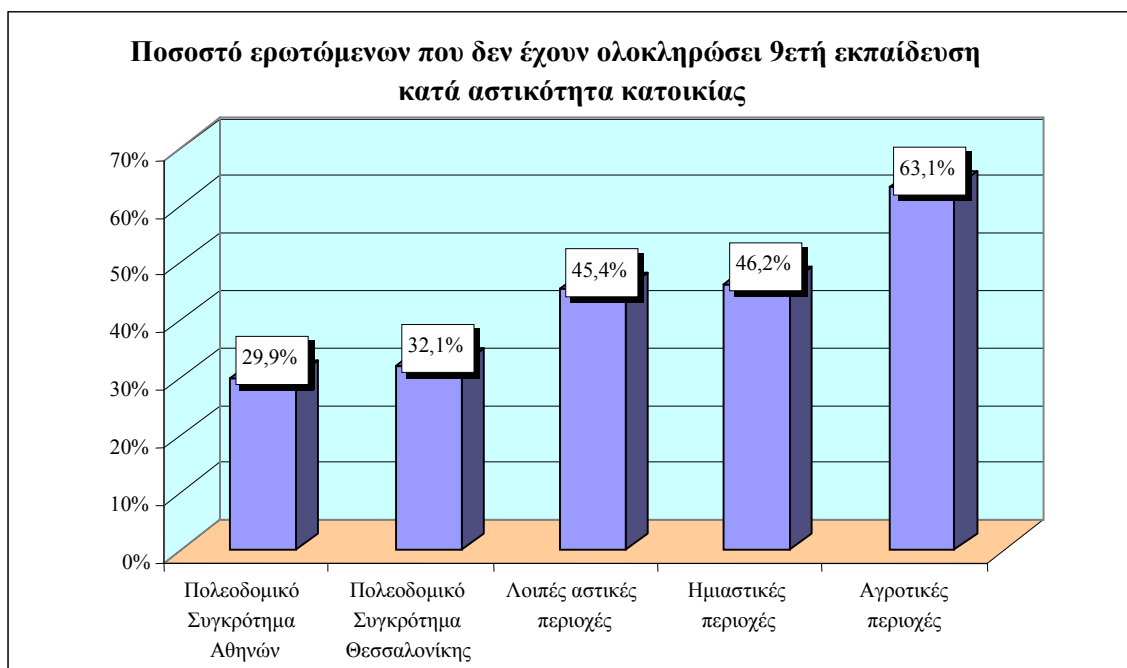
Η εικόνα όσων δεν έχουν ολοκληρώσει 9 έτη εκπαίδευσης κατά ηλικιακές ομάδες φαίνεται στο επόμενο διάγραμμα. Παρατηρούμε ότι υποεκπαιδευμένα είναι το 10,6% των ατόμων ηλικίας 15-24 ετών και το 20,6% των ατόμων ηλικίας 25-34 ετών.

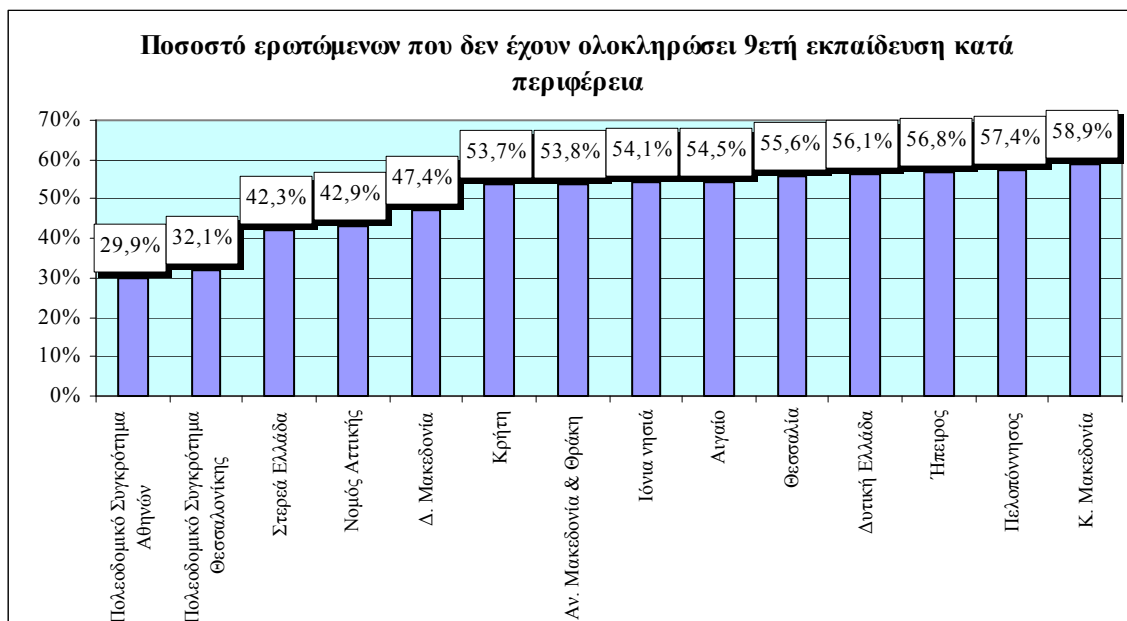
Εδώ θα πρέπει να παρατηρήσουμε ότι η υποχρέωση για τη σημερινή 9χρονη εκπαίδευση αφορά στις ηλικίες μέχρι 34 ετών, αφού αυτή καθιερώθηκε το 1976. Εντούτοις, είναι γεγονός πως στις μεγαλύτερες ηλικίες τα μορφωτικά εφόδια είναι φτωχά για τις σύγχρονες απαιτήσεις.

Παρόλο που οι ηλικιακές κατηγορίες άνω των 35 ετών δεν είχαν την υποχρέωση να μετέχουν στην εκπαιδευτική βαθμίδα του Γυμνασίου, επί της ουσίας δεν μπορεί και δεν πρέπει να παραβλέπεται το εξής γεγονός: σήμερα, μεγάλα ποσοστά του ενεργού πληθυσμού άνω των 35 ετών έχουν γνώσεις το πολύ πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης (Δημοτικό), άρα ουσιαστικά υπολειτουργούν μέσα στη σύγχρονη κοινωνία για την οποία η Πολιτεία έχει θεσπίσει υποχρεωτικά τη φοίτηση στο Γυμνάσιο, προκειμένου τα άτομα με ένα ελάχιστο – βασικό μορφωτικό εφόδιο να μπορούν να αντεπεξέλθουν στις σημερινές κοινωνικοεπαγγελματικές απαιτήσεις.

Σημαντικά συμπεράσματα προκύπτουν αν εξετάσουμε το εκπαιδευτικό επίπεδο των ερωτώμενων ανάλογα με τον τόπο όπου διαμένουν. Προκύπτει ότι το ποσοστό όσων δεν έχουν ολοκληρώσει 9ετή εκπαίδευση είναι πολύ υψηλό στις ημιαστικές και κυρίως στις αγροτικές περιοχές, ενώ για τις αστικές περιοχές είναι σαφώς χαμηλότερο. Συγκεκριμένα, για την Αθήνα και τη Θεσσαλονίκη το 29,9% και το 32,1% των ατόμων, αντίστοιχα, είναι υποεκπαιδευμένα, ενώ για τις αγροτικές περιοχές το ποσοστό διπλασιάζεται και φθάνει στο 63,1%.

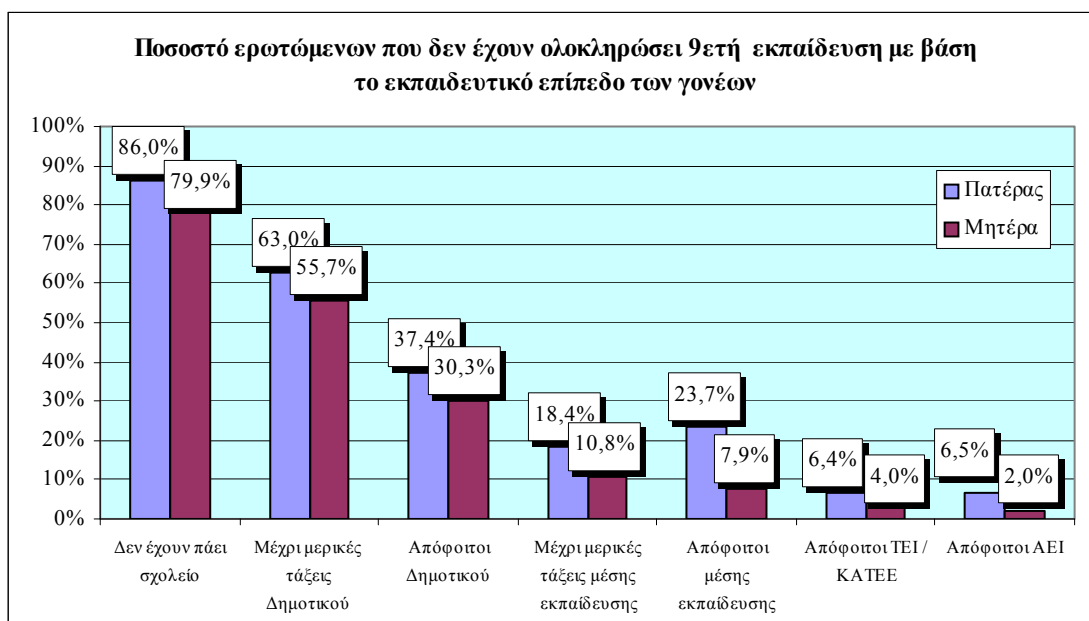

Εκτός από τα δύο αστικά πολεοδομικά συγκροτήματα, το νομό Αττικής και τη Στερεά Ελλάδα, όλες οι άλλες περιφέρειες εμφανίζουν μεγαλύτερο ποσοστό υποεκπαιδευμένων από το μέσο όρο. Τα μεγαλύτερα ποσοστά ατόμων που δεν έχουν ολοκληρώσει 9ετή εκπαίδευση εντοπίζονται στις περιφέρειες της Κεντρικής Μακεδονίας εκτός του πολεοδομικού συγκροτήματος της Θεσσαλονίκης (58,9%), της Πελοποννήσου (57,4%), της Ηπείρου (56,8%) και της Δυτικής Ελλάδας (56,1%).

Ο αναλφαβητισμός είναι ένα φαινόμενο που αναπαράγεται, καθώς η εκπαίδευση των παιδιών εξαρτάται στενά από το εκπαιδευτικό επίπεδο των γονιών τους. Το 86% των ερωτώμενων των οποίων ο πατέρας δεν πήγε στο σχολείο δεν έχουν ολοκληρώσει την

9χρονη εκπαίδευση, και στην περίπτωση που η μητέρα δεν έχει πάει στο σχολείο το ποσοστό φτάνει το 79,9%. Γενικά, όσο υψηλότερο είναι το εκπαιδευτικό επίπεδο των γονέων, τόσο πιθανότερο είναι ο ερωτώμενος να έχει ολοκληρώσει 9ετή εκπαίδευση.

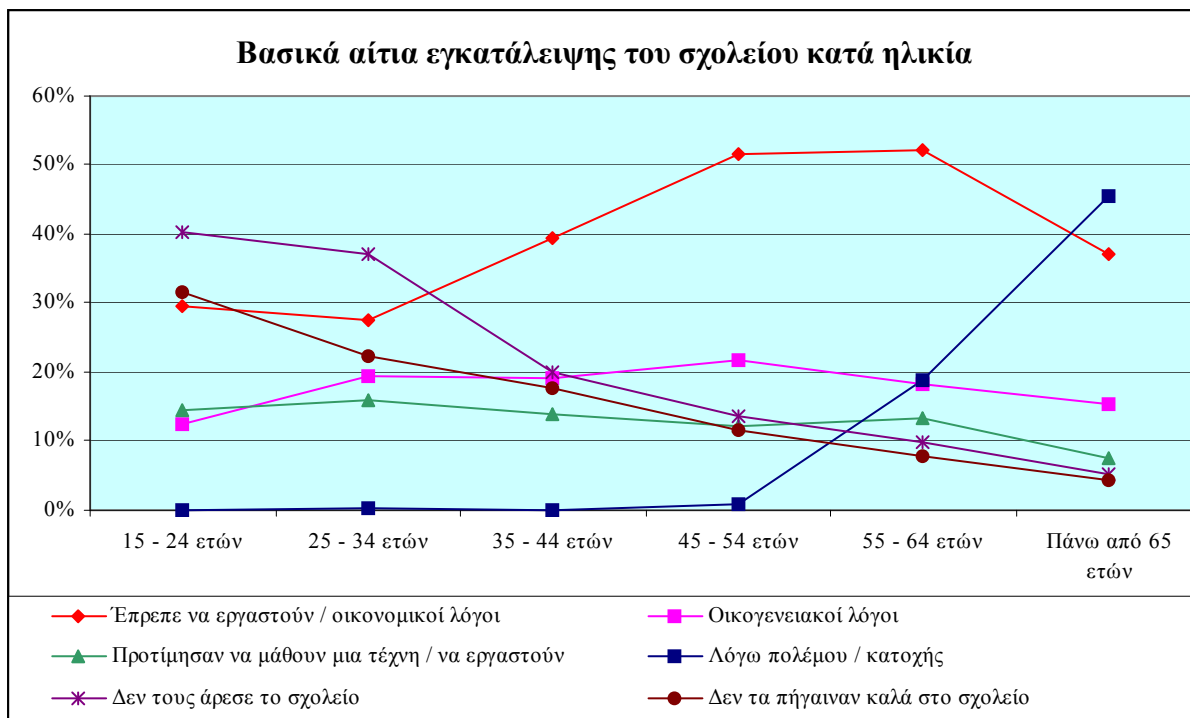
2. Αίτια εγκατάλειψης του σχολείου

Από όσους δεν συμπλήρωσαν 9 έτη εκπαίδευσης ζητήθηκε να προσδιορίσουν οι ίδιοι ποιοι ήταν οι κύριοι λόγοι εγκατάλειψης του σχολείου. Εξετάζοντας τις απαντήσεις που δόθηκαν, προκύπτει ότι στις πρώτες θέσεις βρίσκεται μια σειρά από δυσκολίες στην κοινωνική και οικονομική ένταξη των ατόμων. Αρκετά σημαντική είναι όμως και η παρουσία αιτίων που σχετίζονται με το εκπαιδευτικό σύστημα και τη διαδικασία του, όπως είναι η μειωμένη ελκυστικότητά του, η προτίμηση άλλων δραστηριοτήτων, η “χαμηλή επίδοση” στα μαθήματα και, τέλος, η μη ύπαρξη σχολείου στην περιοχή όπου διέμεναν.

Βάση: Όσοι δεν είχαν ολοκληρώσει 9ετή εκπαίδευση και δε συνέχιζαν να σπουδάζουν (2216 άτομα)

Σημαντική διαφοροποίηση των αιτίων αυτών παρατηρείται ανάλογα με την ηλικία των ερωτώμενων. Έτσι, για τις μικρότερες ηλικίες (15 – 34) οι κύριοι λόγοι εγκατάλειψης του σχολείου ήταν είτε ότι προτίμησαν να μάθουν μια τέχνη, είτε ότι δεν τα πήγαιναν καλά στο σχολείο, είτε ότι έπρεπε να εργαστούν για οικονομικούς λόγους. Για τις μεγαλύτερες ηλικίες (πάνω από 35) ο κύριος λόγος ήταν ότι έπρεπε να εργαστούν, ενώ για τις ηλικίες από 55 ετών και άνω ιδιαίτερα σημαντικό ρόλο έπαιξε ο πόλεμος (μάλιστα σχεδόν ένα στα δύο άτομα ηλικίας άνω των 65 ετών εγκατέλειψε το σχολείο για το λόγο αυτό).

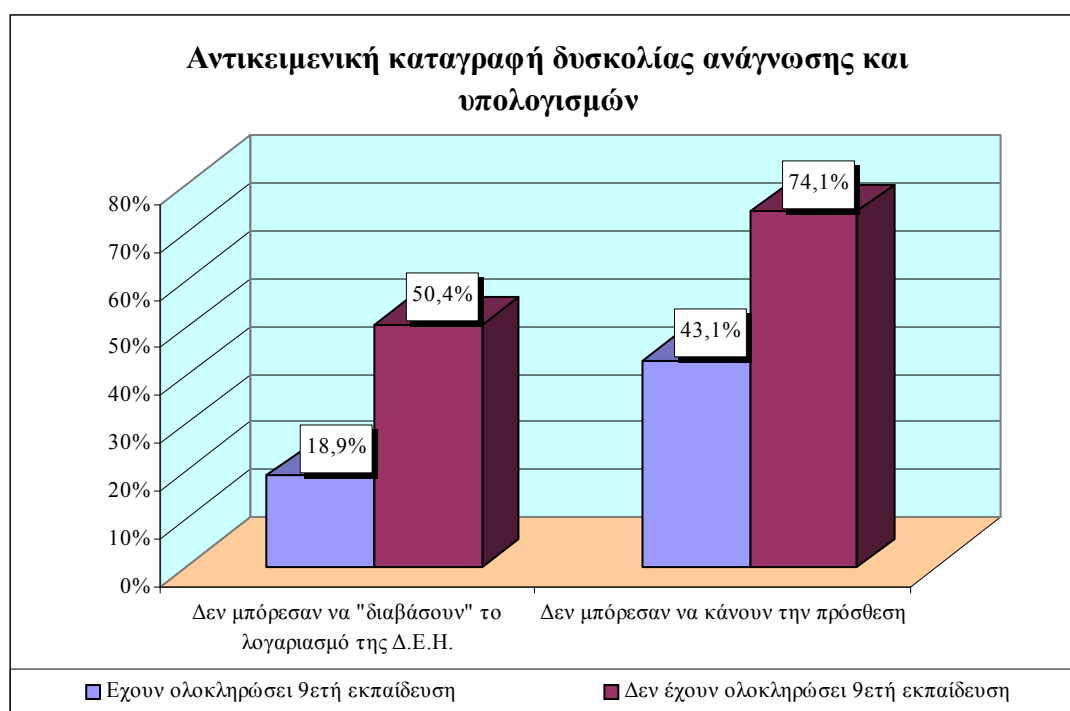

3. Αντικειμενική καταγραφή δυσκολίας ανάγνωσης, γραφής και υπολογισμών

Η αντικειμενική καταγραφή δυσκολίας της ανάγνωσης και γραφής των ερωτώμενων πραγματοποιήθηκε με τη χρήση ορισμένων ερωτήσεων σχετικών με βασικές λειτουργίες ενός πολίτη, Συγκεκριμένα, προκειμένου να εξαχθούν συγκριτικά συμπεράσματα για τις δυσκολίες ανάγνωσης και αριθμητικών υπολογισμών μεταξύ όσων έχουν ολοκληρώσει 9ετή εκπαίδευση και όσων δεν έχουν, παρουσιάστηκε στο σύνολο των ερωτώμενων ένας λογαριασμός της Δ.Ε.Η. και τους ζητήθηκε να προσδιορίσουν το ποσό που πρέπει να πληρωθεί μόνο για τη Δ.Ε.Η. και το ποσό που πρέπει να πληρωθεί για το Δήμο (το οποίο προέκυπτε ως άθροισμα δύο ποσών, των δημοτικών τελών και του φόρου). Τα αποτελέσματα του τεστ αυτού ήταν τα εξής:

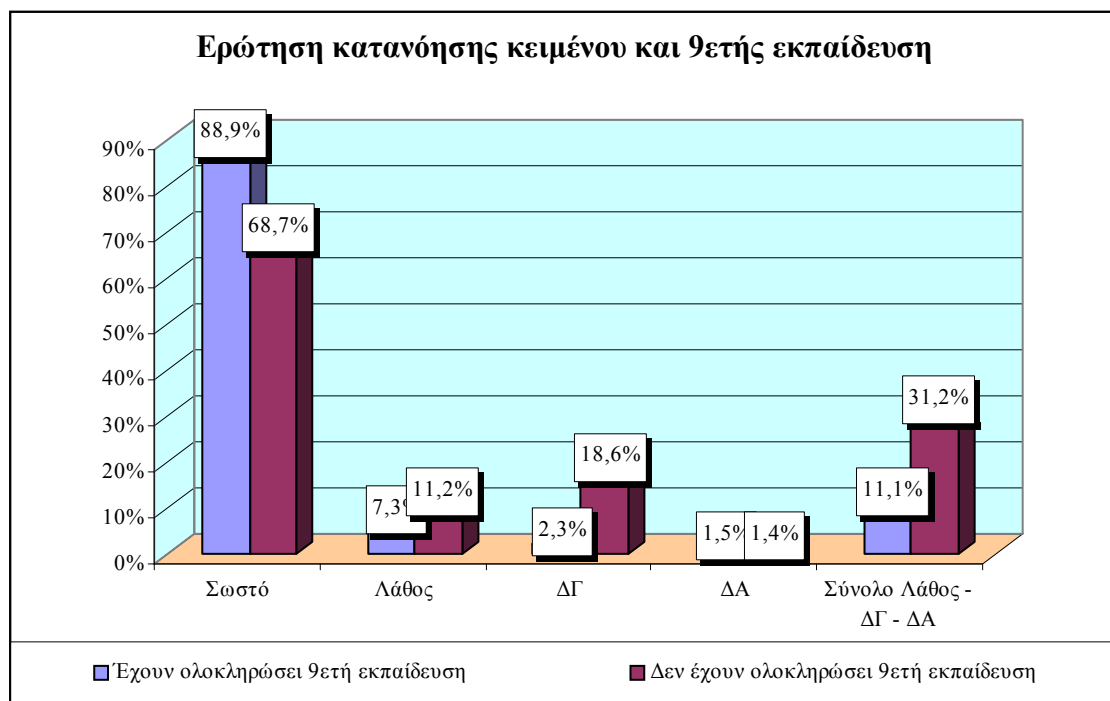
Το 50,4% όσων δεν έχουν ολοκληρώσει 9ετή εκπαίδευση (και το 18,9% όσων έχουν ολοκληρώσει) δεν μπόρεσε να “διαβάσει” το λογαριασμό της Δ.Ε.Η.

Το 74,1% όσων δεν έχουν ολοκληρώσει 9ετή εκπαίδευση (και το 43,1% όσων έχουν ολοκληρώσει) δεν μπόρεσε να κάνει την πρόσθεση στον ίδιο λογαριασμό της Δ.Ε.Η.

Στους ερωτώμενους διαβάσθηκε επίσης ένα απλό κείμενο από βιβλίο Νεοελληνικής γλώσσας της Β΄ Γυμνασίου και τους έγινε μία ερώτηση η οποία αφορούσε στην κατανόηση του κειμένου. Για όσους δεν έχουν ολοκληρώσει 9ετή εκπαίδευση, αν αθροιστούν τα ποσοστά όσων είτε απάντησαν λανθασμένα, είτε δήλωσαν ότι δε γνωρίζουν να απαντήσουν, είτε δεν απάντησαν καθόλου, προκύπτει ένα συνολικό

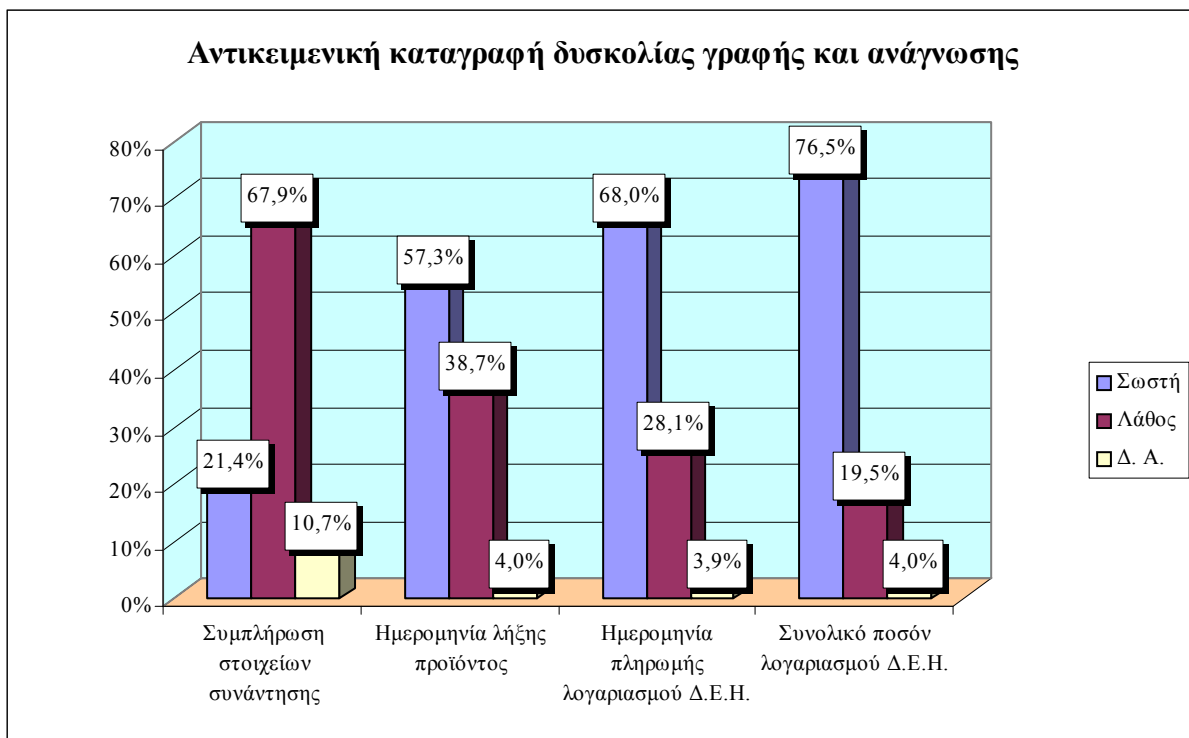
ποσοστό 31,2%, το οποίο δεν κατάφερε να κατανοήσει το κείμενο, ενώ για τους εκπαιδευμένους το αντίστοιχο ποσοστό είναι 11,1%.

Από την αναλυτικότερη εξέταση των απαντήσεων προκύπτει ότι όσο λιγότερες τάξεις έχει ολοκληρώσει ο ερωτώμενος τόσο μεγαλύτερη δυσκολία παρουσιάζει στην ανάγνωση, στους υπολογισμούς και στην κατανόηση κειμένου.

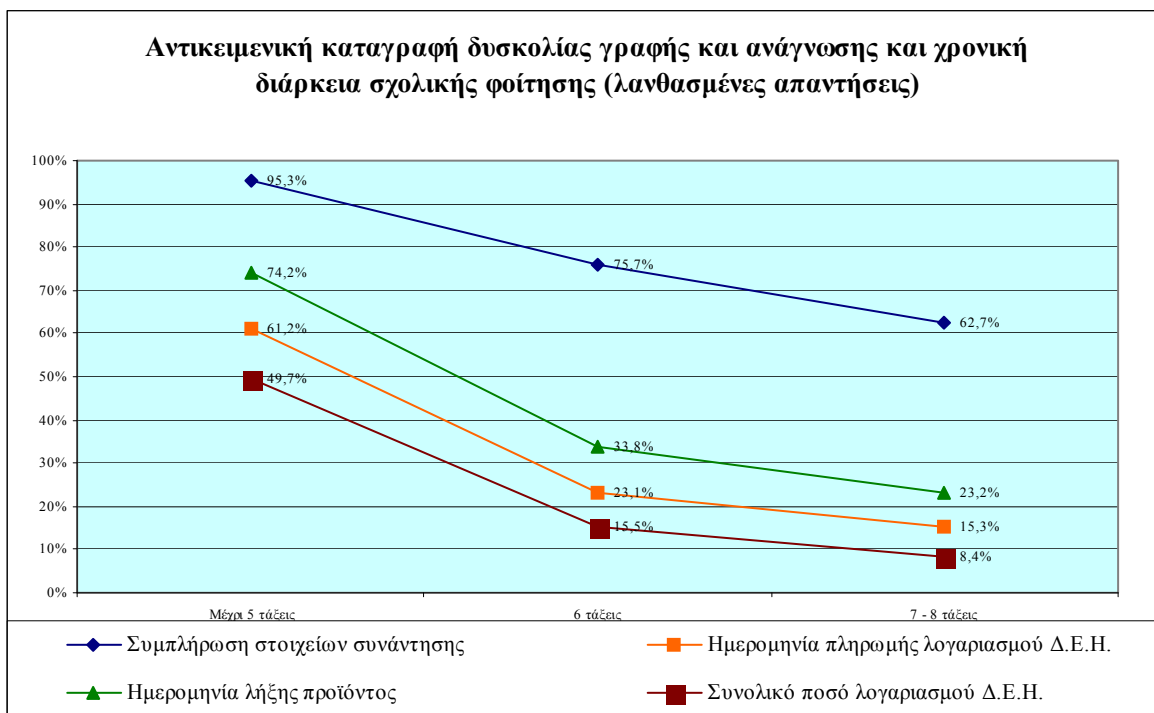
Στα άτομα που δεν είχαν ολοκληρώσει 9ετή εκπαίδευση τέθηκαν ορισμένες ακόμη ερωτήσεις - δοκιμασίες. Συγκεκριμένα, τους ζητήθηκε να δουν το λογαριασμό της Δ.Ε.Η. και να απαντήσουν σε ερωτήσεις σχετικές με την ημερομηνία λήξης του και το συνολικό ποσό πληρωμής, να προσδιορίσουν την ημερομηνία λήξης ενός προϊόντος, η οποία αναγραφόταν ευκρινώς στη συσκευασία του και να καταγράψουν σε ειδικά διαμορφωμένο έντυπο την ημέρα, την πόλη και το νομό όπου έγινε η συνέντευξη, χωρίς περαιτέρω βοήθεια από τους ερευνητές.

Η μεγαλύτερη δυσκολία παρουσιάστηκε στη συμπλήρωση του εντύπου. Περίπου τέσσερις στους πέντε (78,6%) δεν κατάφεραν να το γράψουν σωστά ή δεν συμπλήρωσαν καθόλου το έντυπο. Για την ημερομηνία λήξης του προϊόντος απάντησε λανθασμένα ή καθόλου το 42,7% των ερωτώμενων, ενώ σχεδόν τρεις στους δέκα (32%) δεν ήξεραν να προσδιορίσουν την ημερομηνία πληρωμής του λογαριασμού και ένας στους τέσσερις (23,5%) δεν μπορούσε να προσδιορίσει το πληρωτέο ποσό.

Βάση: Όσοι δεν είχαν ολοκληρώσει 9ετή εκπαίδευση (2331 άτομα)

Αναλύοντας τις απαντήσεις που δόθηκαν κατά έτη παρακολούθησης του σχολείου, διαπιστώνουμε ότι όσο λιγότερες τάξεις είχαν ολοκληρώσει οι ερωτώμενοι, τόσο μεγαλύτερο ποσοστό αυτών απαντούσε λανθασμένα ή δεν μπορούσε καθόλου να απαντήσει στις ερωτήσεις αυτές, όπως φαίνεται από το διάγραμμα που ακολουθεί.

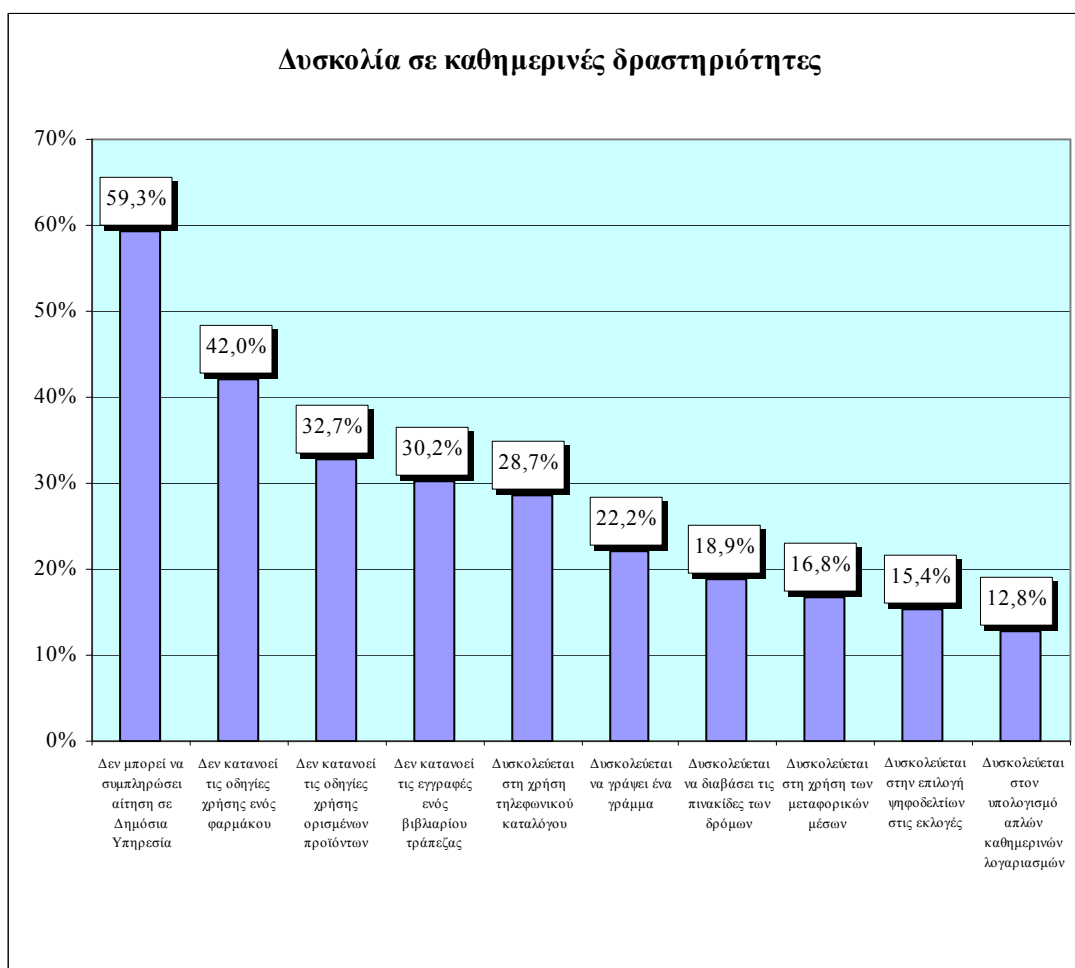

Βάση: Όσοι δεν είχαν ολοκληρώσει 9ετή εκπαίδευση (2331 άτομα)

4. Δυσκολία σε καθημερινές δραστηριότητες

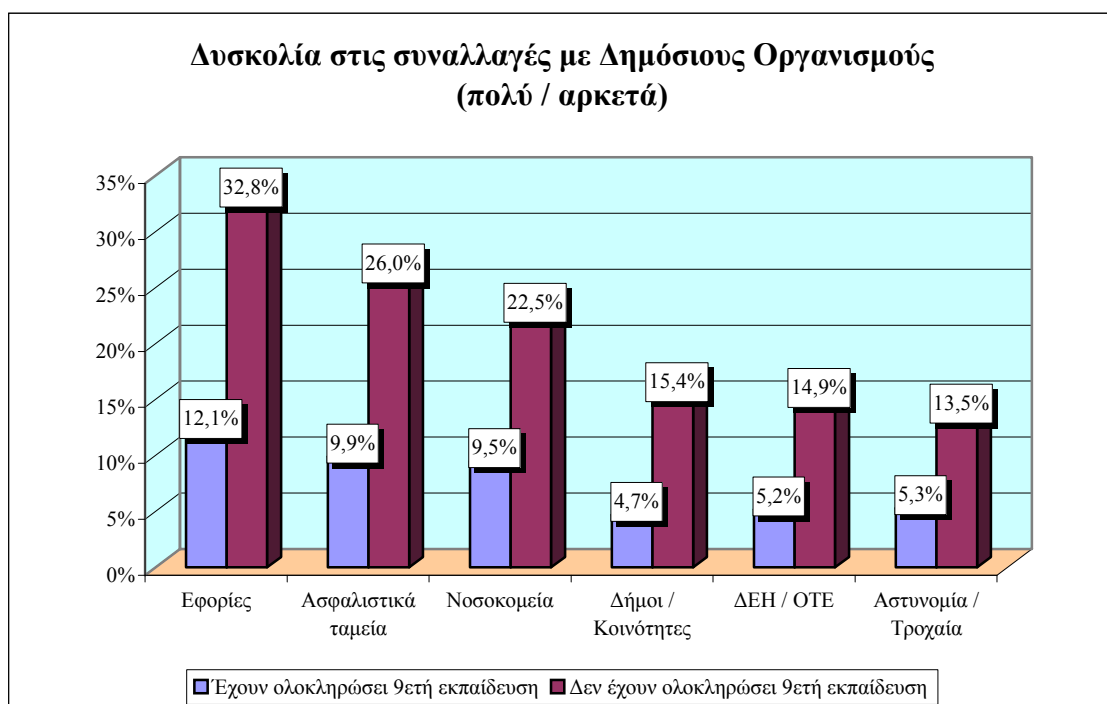
Σε όσους δεν είχαν ολοκληρώσει 9ετή εκπαίδευση τέθηκε μια σειρά από ερωτήσεις σχετικά με τις δυσκολίες που συναντούν στην καθημερινή τους ζωή. Σύμφωνα με τις απαντήσεις τους, η μεγαλύτερη δυσκολία παρουσιάζεται στις συναλλαγές τους με τις Δημόσιες Υπηρεσίες: σχεδόν έξι στους δέκα χρειάζονται συχνά ή μερικές φορές βοήθεια από τρίτους για να συμπληρώσουν μία αίτηση σε Δημόσια Υπηρεσία, ενώ ο βαθμός δυσκολίας οξύνεται όσο χαμηλώνει το εκπαιδευτικό επίπεδο.

Βάση: Όσοι δεν έχουν ολοκληρώσει 9ετή εκπαίδευση (2331 άτομα)

Σημαντικές δυσκολίες, που απαιτούν τη βοήθεια τρίτων, παρουσιάζονται επίσης στην κατανόηση των οδηγιών χρήσης των φαρμάκων (42%) ή άλλων προϊόντων (32,7%), στην κατανόηση των εγγραφών ενός βιβλιαρίου Τράπεζας (30,2%), και στη χρήση του τηλεφωνικού καταλόγου (28,7%). Μικρότερα, αλλά όχι άνευ σημασίας, είναι τα ποσοστά των ατόμων που, κατά δήλωσή τους, δυσκολεύονται να γράψουν ένα γράμμα (22,2%), να διαβάσουν τις πινακίδες των δρόμων (18,9%), να χρησιμοποιήσουν τα μεταφορικά μέσα (16,8%), να επιλέξουν ψηφοδέλτια στις εκλογές (15,4%) και να υπολογίσουν αν τα ρέστα που τους δίνονται στις καθημερινές τους συναλλαγές είναι σωστά (12,8%).

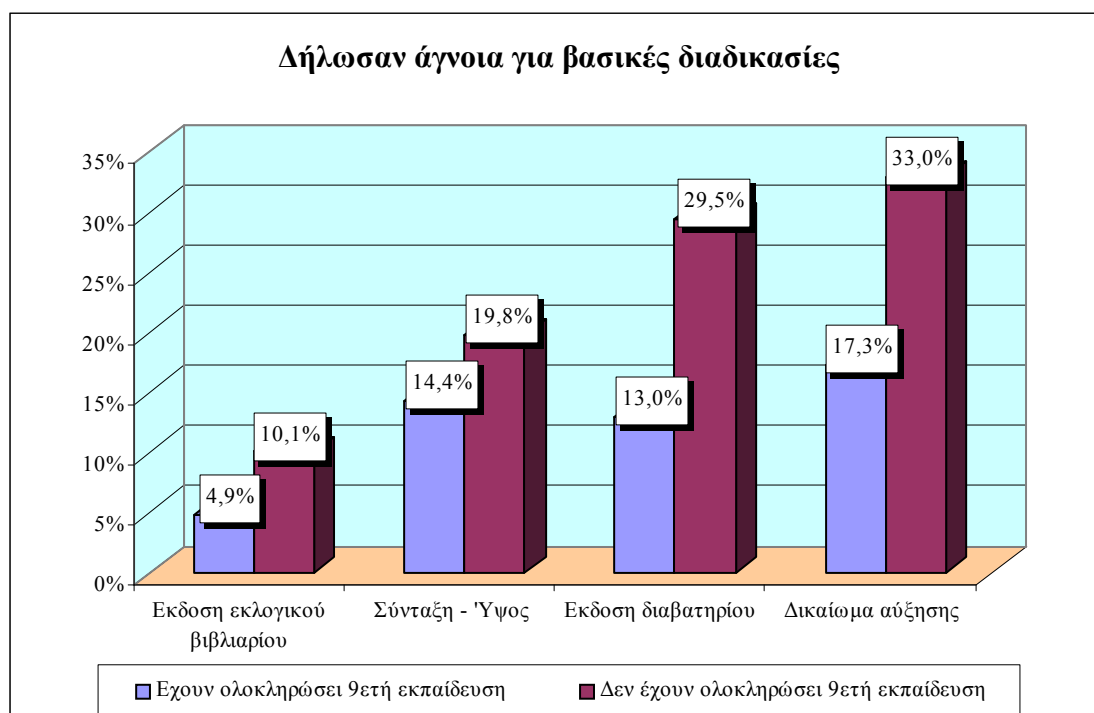
Ειδικότερα όσον αφορά τις σχέσεις με τις Δημόσιες Υπηρεσίες, το μεγαλύτερο πρόβλημα εξυπηρέτησης χωρίς τη βοήθεια τρίτων, για όσους δεν έχουν ολοκληρώσει 9ετή εκπαίδευση, παρουσιάζεται στην επαφή τους με τις Εφορίες και τα Ασφαλιστικά Ταμεία, όπου το 32,8% και το 26%, αντίστοιχα, αντιμετωπίζει μικρές ή μεγάλες δυσκολίες κατά τη συναλλαγή. Το 22,5% δυσκολεύεται όταν έρχεται σε επαφή με νοσοκομεία, ενώ οι συναλλαγές με το Δήμο ή την Κοινότητα, τη Δ.Ε.Η. και τον Ο.Τ.Ε., την Αστυνομία και την Τροχαία δεν είναι εύκολες για το 15,4%, το 14,9% και το 13,5% των ατόμων, αντίστοιχα. Τα ποσοστά αυτά διαφοροποιούνται σημαντικά για όσους έχουν ολοκληρώσει 9ετή εκπαίδευση και κυμαίνονται μεταξύ 12,1% και 4,7%.

5. Πληροφόρηση γύρω από βασικές διαδικασίες

Στους ερωτώμενους τέθηκε επίσης μια σειρά από ερωτήσεις που αφορούσαν τις γνώσεις τους σχετικά με το που θα έπρεπε να απευθυνθεί κάποιος που θα ήθελε να πληροφορηθεί για ορισμένες διαδικασίες, όπως για την έκδοση διαβατηρίου και εκλογικού βιβλιαρίου, για να μάθει αν πήρε την αύξηση που δικαιούται και να μάθει αν δικαιούται σύνταξη και τι ύψους.

Τα ποσοστά δεδηλωμένης άγνοιας ήταν υψηλότερα για αυτούς που δεν είχαν ολοκληρώσει 9ετή εκπαίδευση σε σχέση με αυτούς που είχαν ολοκληρώσει. Έτσι, για παράδειγμα, το 33% των υποεκπαιδευμένων δε γνωρίζει πού πρέπει να απευθυνθεί για να μάθει αν δικαιούται αύξηση στη δουλειά του, ενώ το αντίστοιχο ποσοστό για τους υπόλοιπους ανέρχεται στο 17,3%. Το αντίστοιχο ποσοστό για την έκδοση διαβατηρίου είναι 29,5% για τους υποεκπαιδευμένους και 13% για τους εκπαιδευμένους.

6. Επαγγελματική ζωή

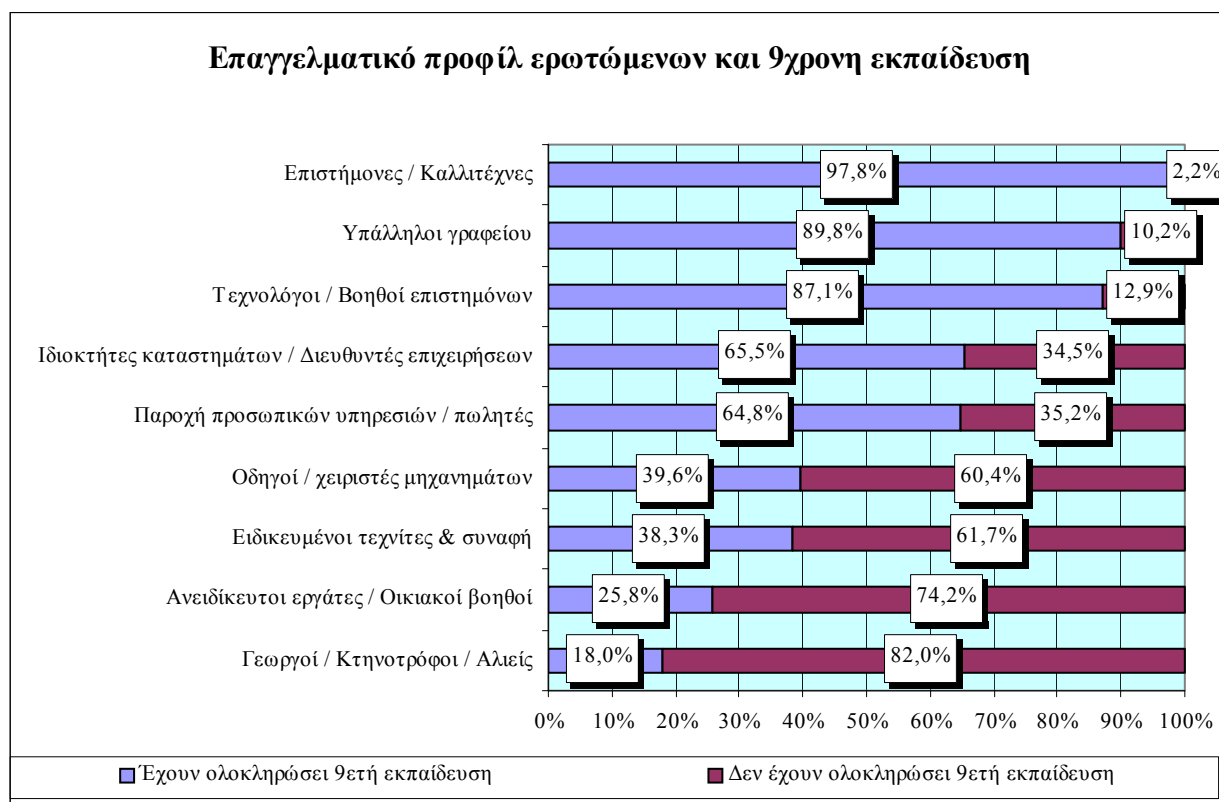
Στην ερώτηση “αν σκεφτείτε τις ανάγκες που έχετε / είχατε στη δουλειά σας, κατά πόσο νομίζετε ότι θα σας βοηθούσε να μπορούσατε να διαβάζετε, να γράφετε ή να κάνετε αριθμητικές πράξεις και υπολογισμούς καλύτερα”, το 58,2% όσων δεν έχουν ολοκληρώσει 9ετή εκπαίδευση θεωρεί πολύ ή αρκετά σημαντική βοήθεια το να μπορούσαν να κάνουν τα παραπάνω καλύτερα. Οι απαντήσεις στην ερώτηση αυτή είναι άμεσα συναρτημένες με τις απαιτήσεις ανάγνωσης που είχαν οι ερωτώμενοι στην εργασία τους, δηλαδή όσο συχνότερα χρειάζεται / χρειαζόταν να διαβάσουν κάποια έντυπα τόσο εντονότερη γίνεται η ανάγκη. Επίσης, το 56,6% των υποεκπαιδευμένων που εργάζονται ή έχουν εργαστεί στο παρελθόν δήλωσαν ότι η αδυναμία τους στην ανάγνωση, το 55,9% η αδυναμία τους στη γραφή και το 55,7% η αδυναμία τους στους αριθμητικούς υπολογισμούς τους εμπόδιζε να εξελιχθούν στη δουλειά τους ή να βρουν καλύτερη δουλειά.

Αν εξετάσουμε το επαγγελματικό προφίλ του πληθυσμού σε σχέση με το αν έχει ολοκληρώσει 9ετή εκπαίδευση ή όχι, παρατηρούμε ότι τα επαγγέλματα με τη μεγαλύτερη παρουσία υποεκπαιδευμένων ατόμων είναι οι γεωργοί, οι κτηνοτρόφοι και οι αλιείς, οι ανειδίκευτοι εργάτες, οι οικιακές βοηθοί, οι ειδικευμένοι εργάτες και οι τεχνίτες - χειριστές μηχανημάτων. Είναι χαρακτηριστικό ότι τρία στα τέσσερα άτομα που δεν έχουν ολοκληρώσει 9ετή εκπαίδευση απασχολούνται στα επαγγέλματα αυτά, δηλαδή είτε στον αγροτικό τομέα, είτε ως ειδικευμένοι / ανειδίκευτοι εργάτες. Αντίθετα, το μεγαλύτερο ποσοστό των καλλιτεχνών, των υπαλλήλων γραφείου, των τεχνολόγων και βοηθών επιστημόνων, των ιδιοκτητών καταστημάτων, των διευθυντών επιχειρήσεων και των πωλητών έχουν ολοκληρώσει 9ετή εκπαίδευση. Αξίζει πάντως να σημειωθεί το σημαντικό ποσοστό ιδιοκτητών καταστημάτων και διευθυντών επιχειρήσεων που παραμένουν υποεκπαιδευμένοι (34,5%) και της σημασίας του ποσοστού αυτού για την οικονομία της χώρας μας.

Μόνο το 50,6% των ερωτώμενων δήλωσε ευχαριστημένο από την επαγγελματική του ζωή. Όσον αφορά τις επιπτώσεις της αδυναμίας ανάγνωσης, γραφής και αριθμητικών υπολογισμών τα προβλήματα εντοπίζονται κυρίως στις σχέσεις των ερωτώμενων με τους πελάτες και το κοινό τους (από το 41,3% των ερωτώμενων), με τους συναδέλφους τους (από το 38,6%), με τους εργοδότες τους (από το 36,7%) και, τέλος, με τους προμηθευτές τους (από το 33,2%).

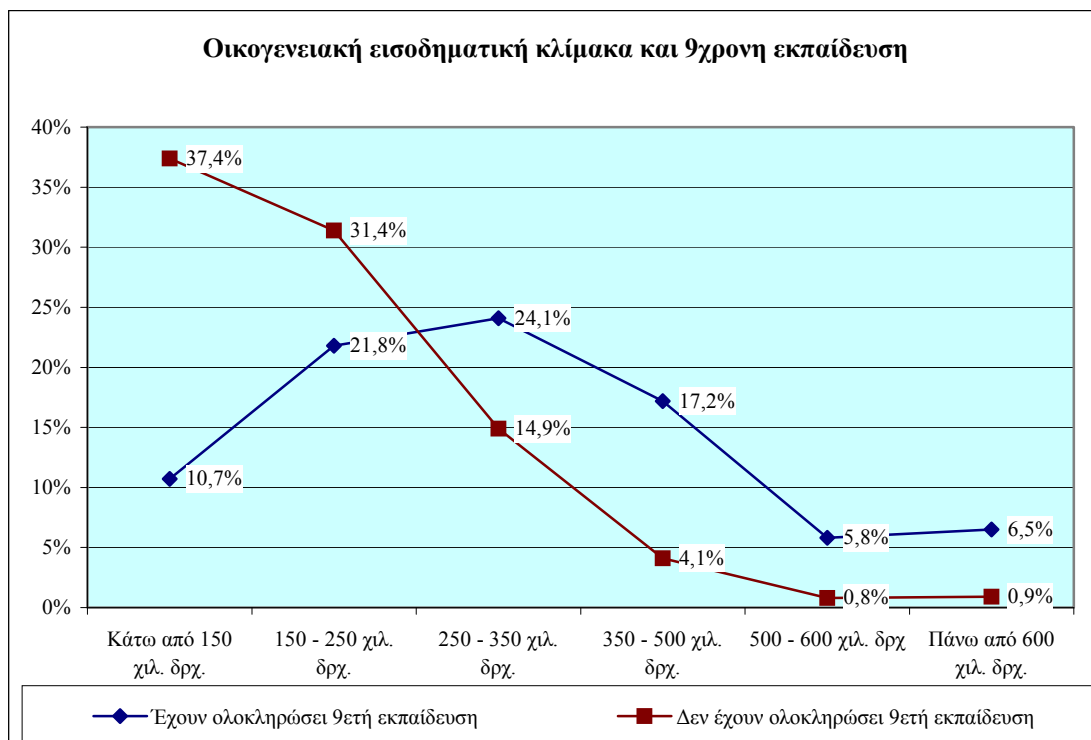
Η εικόνα διαφοροποιείται σημαντικά όσον αφορά το πρόβλημα της ανεργίας μεταξύ υποεκπαιδευμένων και εκπαιδευμένων. Συγκεκριμένα, όσοι ερωτώμενοι ανήκουν στον οικονομικά ενεργό πληθυσμό και είχαν ολοκληρώσει 9ετή εκπαίδευση είχαν αντιμετωπίσει το πρόβλημα της ανεργίας **σε μεγαλύτερο ποσοστό** από όσους δεν είχαν ολοκληρώσει 9 έτη εκπαίδευσης (46,1% έναντι 35,4%). Η διαφοροποίηση αυτή

οφείλεται, εν μέρει, στη διαφορετική σύνθεση του οικονομικά ενεργού πληθυσμού ανάλογα με τη συμπλήρωση ή όχι 9χρονης εκπαίδευσης.

Βάση: Όσοι δήλωσαν ότι εργάζονται ή ότι έχουν εργαστεί στο παρελθόν, κατά επαγγελματική κατηγορία (Γενικό σύνολο: 3720 άτομα)

Σημαντικές διαφορές εντοπίζονται μεταξύ όσων είχαν ολοκληρώσει 9ετή εκπαίδευση και όσων δεν είχαν, όσον αφορά το μηνιαίο οικογενειακό τους εισόδημα, κάτι που είναι αναμενόμενο με βάση τις διαφορές στο επαγγελματικό τους προφίλ. Συγκεκριμένα, παρατηρούμε ότι το 68,8% των υποεκπαιδευμένων δήλωσε μηνιαίο οικογενειακό εισόδημα μέχρι 250 χιλιάδες δραχμές, ενώ για όσους έχουν ολοκληρώσει 9 έτη εκπαίδευσης το ποσοστό αυτό είναι μόλις 32,5%. Επίσης, εισόδημα μεγαλύτερο των 500 χιλιάδων δραχμών δήλωσε το 12,3% όσων έχουν ολοκληρώσει 9ετή εκπαίδευση αλλά μόλις το 1,7% όσων δεν έχουν.

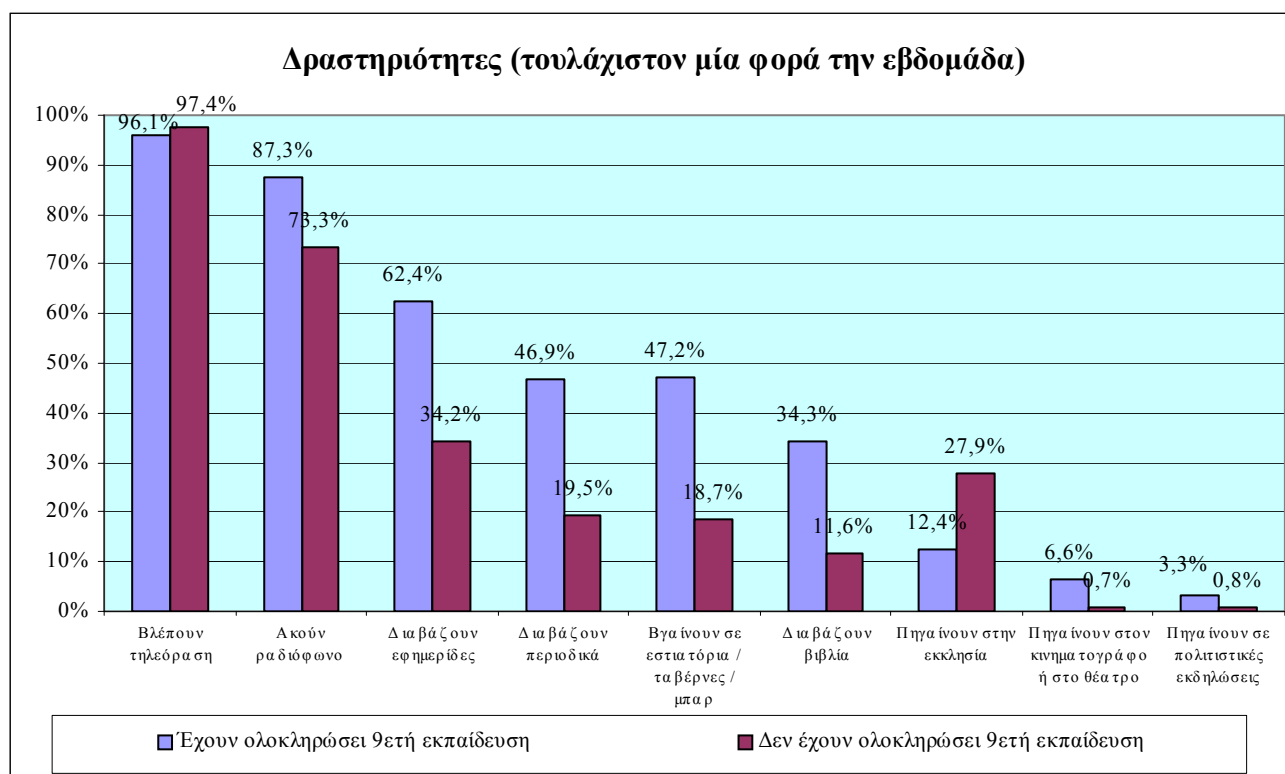

Είναι σαφές ότι στους υποεκπαιδευμένους περιλαμβάνονται τα άτομα με στοιχειώδη ή ανύπαρκτη κατάρτιση αλλά κυρίως χωρίς τις βασικές γνώσεις που αποτελούν προϋπόθεση για επιμόρφωση και επαγγελματική ειδίκευση. Έτσι, έστω και αν βρίσκονται στον ενεργό επαγγελματικά πληθυσμό, δε βελτιώνουν την επαγγελματική τους κατάσταση, παραμένουν αποκλεισμένοι από τη σύγχρονη οργάνωση της εργασίας, αντιπαραγωγικοί και προσκολλημένοι σε παρωχημένες εμπειρικές μεθόδους μέσα σε μία γοργά εξελισσόμενη κοινωνία.

7. Κοινωνική ζωή, σχέσεις με το πολιτιστικό περιβάλλον

Το 61,5% όσων δεν έχουν ολοκληρώσει 9ετή εκπαίδευση θεωρεί ότι η βελτίωση της ικανότητάς τους γραφής, ανάγνωσης και αριθμητικών υπολογισμών θα βοηθούσε πολύ ή αρκετά στις συναναστροφές και στην κοινωνική τους ζωή.

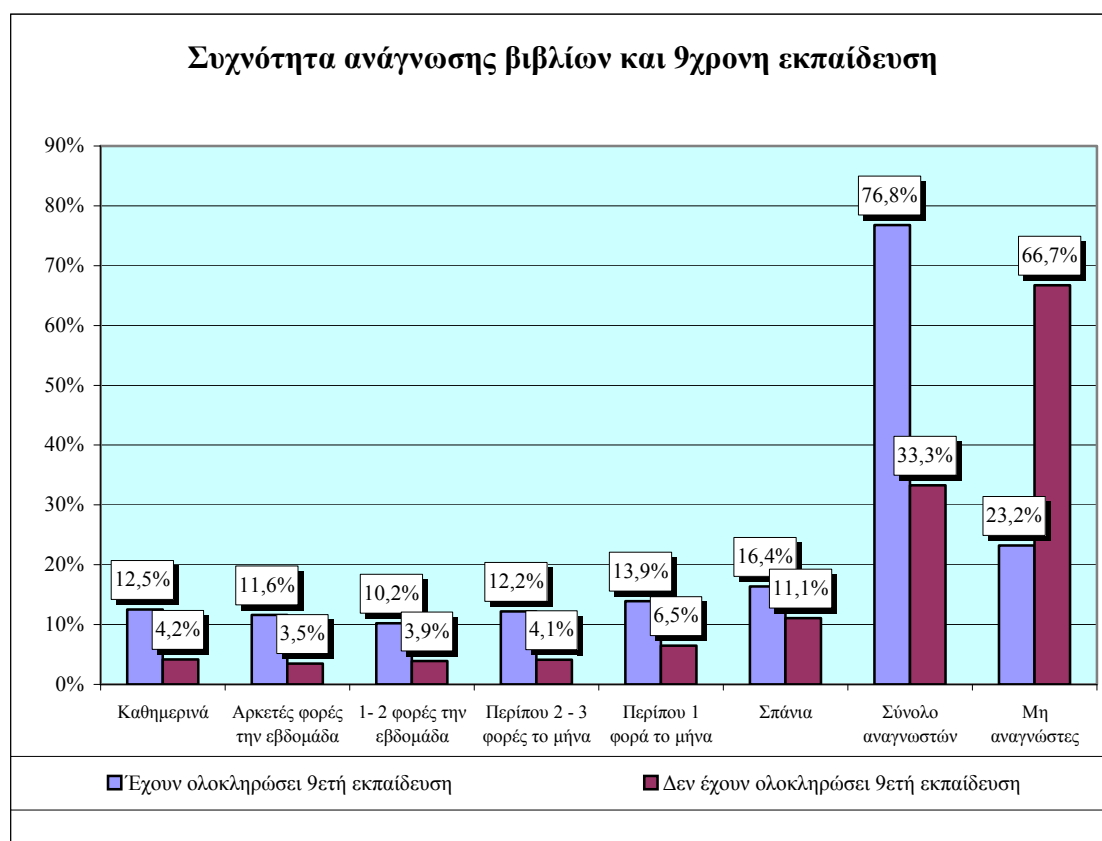
Όσον αφορά τις δραστηριότητες του ελεύθερου χρόνου οι οποίες γίνονται τουλάχιστον μία φορά την εβδομάδα, παρατηρούνται σημαντικές διαφορές μεταξύ όσων έχουν ολοκληρώσει 9ετή εκπαίδευση και όσων δεν έχουν. Η συντριπτική πλειοψηφία και των δύο ομάδων παρακολουθεί τηλεόραση τουλάχιστον μία φορά την εβδομάδα, όμως καθημερινά παρακολουθεί το 92,6% των υποεκπαιδευμένων έναντι του 84,4% των υπόλοιπων. Επίσης, η υποκειμενική αίσθηση του καθημερινού χρόνου τηλεθέασης είναι διαφορετική ανάμεσα στις δύο κατηγορίες: 3 ώρες και 20 λεπτά για όσους δεν έχουν ολοκληρώσει 9ετή εκπαίδευση και 2 ώρες και 40 λεπτά για τους εκπαιδευμένους. Οι κύριες προτιμήσεις είναι τα δελτία ειδήσεων, οι ελληνικές και ξένες ταινίες και οι ελληνικές κοινωνικές σειρές.

Σημαντικές διαφοροποιήσεις εμφανίζονται όσον αφορά την ακρόαση ραδιοφώνου και την ανάγνωση εφημερίδων (με προτίμηση στα κοινωνικά και πολιτικά άρθρα και στα διεθνή θέματα), περιοδικών και βιβλίων, καθώς και την έξοδο σε εστιατόρια, ταβέρνες, μπαρ, κινηματογράφο και την παρακολούθηση πολιτιστικών εκδηλώσεων. Όσοι έχουν ολοκληρώσει 9ετή εκπαίδευση συμμετέχουν σε πολύ μεγαλύτερο βαθμό στις δραστηριότητες αυτές από όσους δεν έχουν. Το αντίθετο παρατηρείται σχετικά

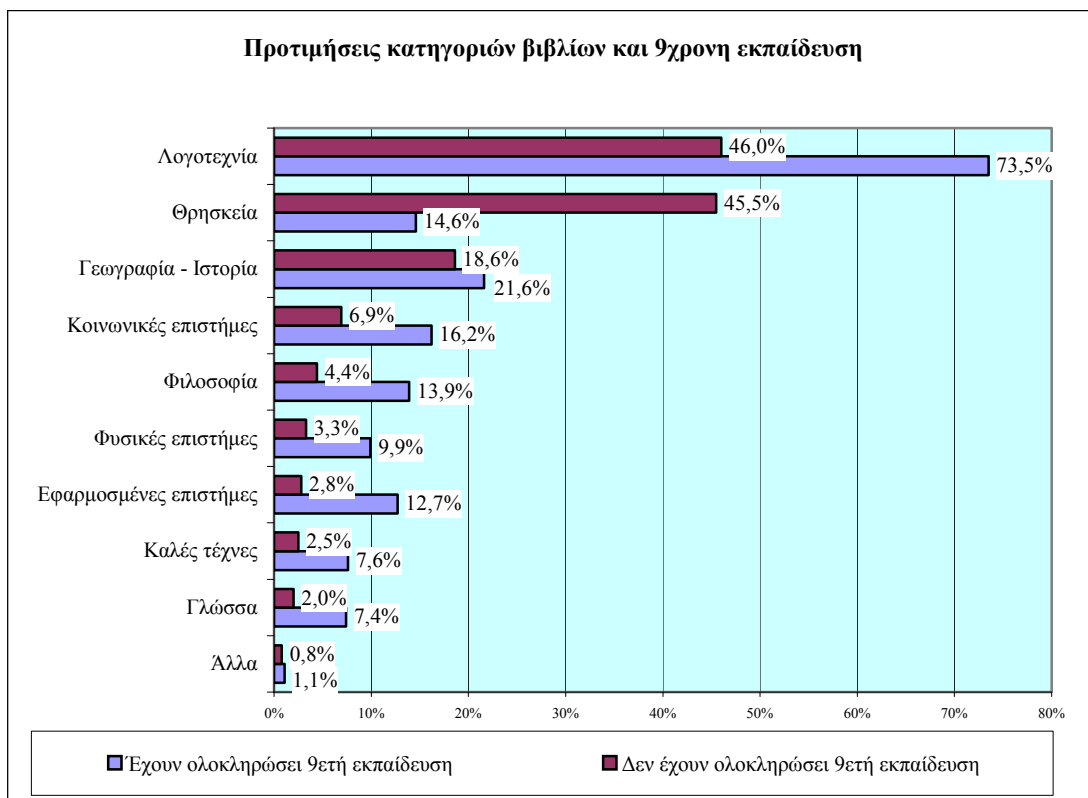
με την εκκλησία: σαφώς υψηλότερο είναι το ποσοστό των υποεκπαιδευμένων που πηγαίνει στην εκκλησία σε σχέση με όσους έχουν ολοκληρώσει 9ετή εκπαίδευση.

Ειδικότερα ως προς την ανάγνωση βιβλίων, είναι πολύ σαφής η διαφοροποίηση. Αξίζει να σημειωθεί το ιδιαίτερα υψηλό ποσοστό (66,7%, ή δύο στους τρεις) των υποεκπαιδευμένων που δήλωσε ότι δε διαβάζει βιβλία ποτέ, ενώ για όσους έχουν ολοκληρώσει 9ετή εκπαίδευση το αντίστοιχο ποσοστό ανέρχεται σε 23,2%.

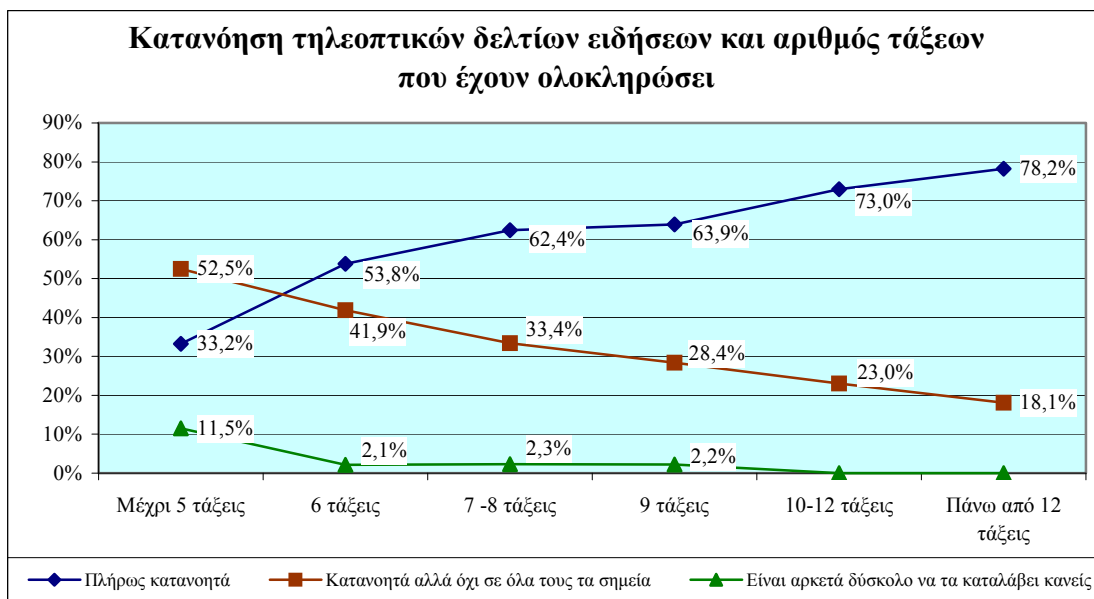
Οι θεματικές προτιμήσεις των υποεκπαιδευμένων ατόμων, όσον αφορά τα βιβλία που διαβάζουν, διαφοροποιούνται σημαντικά σε σύγκριση με όσους έχουν ολοκληρώσει 9ετή εκπαίδευση. Παρά το ότι η λογοτεχνία βρίσκεται στην πρώτη θέση των προτιμήσεων και των δύο κατηγοριών, το ποσοστό της είναι πολύ μικρότερο στους υποεκπαιδευμένους έναντι των υπολοίπων (46% έναντι 73,5%). Το ίδιο συμβαίνει και με όλες τις υπόλοιπες κατηγορίες βιβλίων, με εξαίρεση της θρησκείας, η οποία βρίσκεται επίσης στην πρώτη θέση των προτιμήσεων των υποεκπαιδευμένων, με ποσοστό προτίμησης πολύ υψηλότερο από εκείνο όσων έχουν ολοκληρώσει 9ετή εκπαίδευση (45,5% έναντι 14,6%).

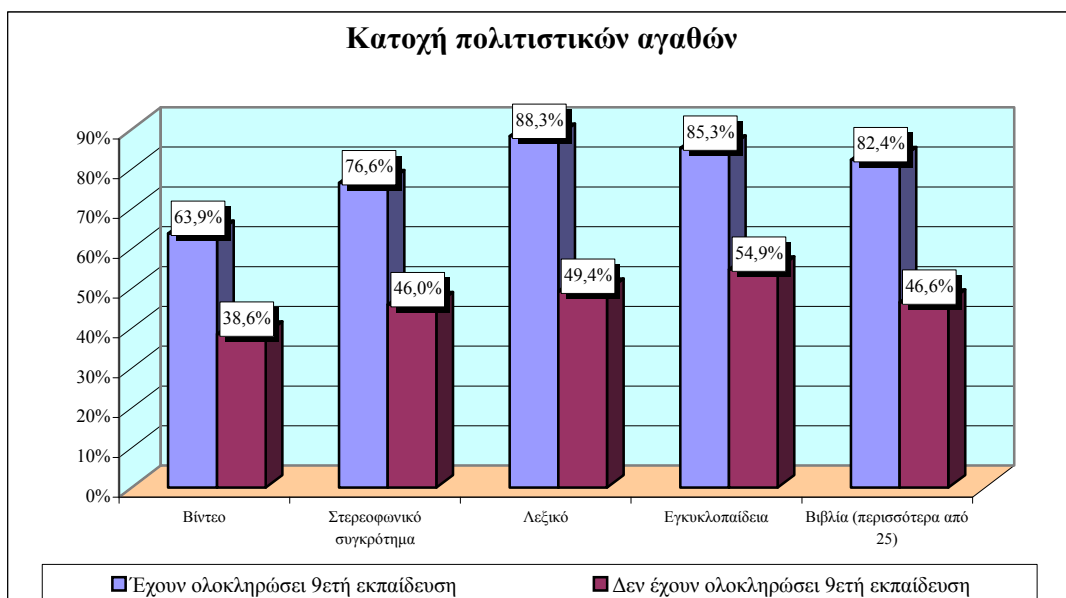
Βάση: Αναγνώστες βιβλίων (όσοι δήλωσαν ότι διάβαζαν έστω και σπάνια βιβλία κατά τον περασμένο χρόνο – 2967 άτομα)

Από τους ανθρώπους που διαβάζουν εφημερίδες, το 38,9% των υποεκπαιδευμένων και το 21,2% των εκπαιδευμένων δηλώνει ότι έχει δυσκολίες στην κατανόηση των κειμένων. Τέλος, όσον αφορά τα δελτία ειδήσεων στην τηλεόραση, το 47,9% των υποεκπαιδευμένων (έναντι του 23,8% όσων έχουν ολοκληρώσει 9 έτη εκπαίδευσης) δηλώνει ότι έχει δυσκολίες στην κατανόησή τους. Η κατανόηση των δελτίων ειδήσεων βρίσκεται σε άμεση συνάρτηση με τον αριθμό τάξεων που έχουν ολοκληρώσει οι τηλεθεατές. Έτσι, το ποσοστό των ατόμων που δηλώνουν ότι δεν κατανοούν πλήρως τα δελτία φθάνει το 64% για όσους έχουν ολοκληρώσει μερικές μόνο τάξεις του Δημοτικού, ενώ είναι 30,6% για όσους έχουν συμπληρώσει 9 έτη εκπαίδευσης.

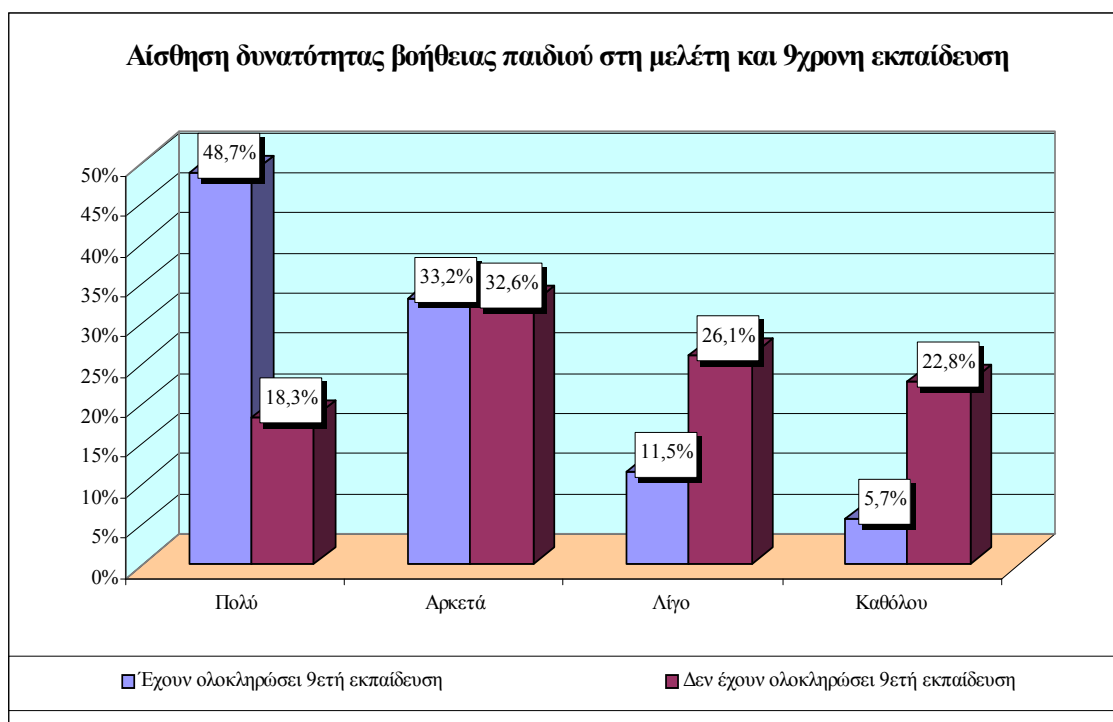
Βάση: Τηλεθεατές (όσοι δήλωσαν ότι παρακολουθούν έστω και σπάνια τηλεόραση - 5088 άτομα)

Η κατοχή διαφόρων πολιτιστικών αγαθών - τα οποία ως ένα βαθμό σχετίζονται και με το οικονομικό επίπεδο των ερωτώμενων - όπως είναι τα βιβλία (περισσότερα από 25 βιβλία), το λεξικό, η εγκυκλοπαίδεια, το βίντεο και το στερεοφωνικό συγκρότημα διαφοροποιείται σημαντικά μεταξύ όσων έχουν ολοκληρώσει 9ετή εκπαίδευση και όσων δεν έχουν. Έτσι, για παράδειγμα, 49,4% από τα άτομα που δεν έχουν ολοκληρώσει 9ετή εκπαίδευση έχουν στο σπίτι τους λεξικό (88,3% όσων έχουν ολοκληρώσει), 54,9% έχουν εγκυκλοπαίδεια (85,3% όσων έχουν ολοκληρώσει), 46% μόνο έχουν στερεοφωνικό συγκρότημα (76,6% όσων έχουν ολοκληρώσει) και 38,6% μόνο έχουν βίντεο (63,9% όσων έχουν ολοκληρώσει).

8. Αίσθηση δυνατότητας βοήθειας παιδιού στη μελέτη

Το 26,1% όσων δεν έχουν ολοκληρώσει 9ετή εκπαίδευση δηλώνουν ότι μόνο σε μικρό βαθμό είναι σε θέση να βοηθήσουν τα παιδιά τους στην καθημερινή τους μελέτη, και το 22,8% δηλώνουν ότι δεν μπορούν να ανταποκριθούν σε αυτή τους την υποχρέωση, δηλαδή συνολικά σχεδόν ένας στους δύο δεν μπορεί να βοηθήσει το παιδί του στη σχολική του μελέτη. Τα ποσοστά αυτά είναι σαφώς μικρότερα για όσους έχουν τελειώσει 9ετή εκπαίδευση και ανέρχονται σε 11,5% και 5,7% αντίστοιχα, δηλαδή συνολικά σε 17,2%.

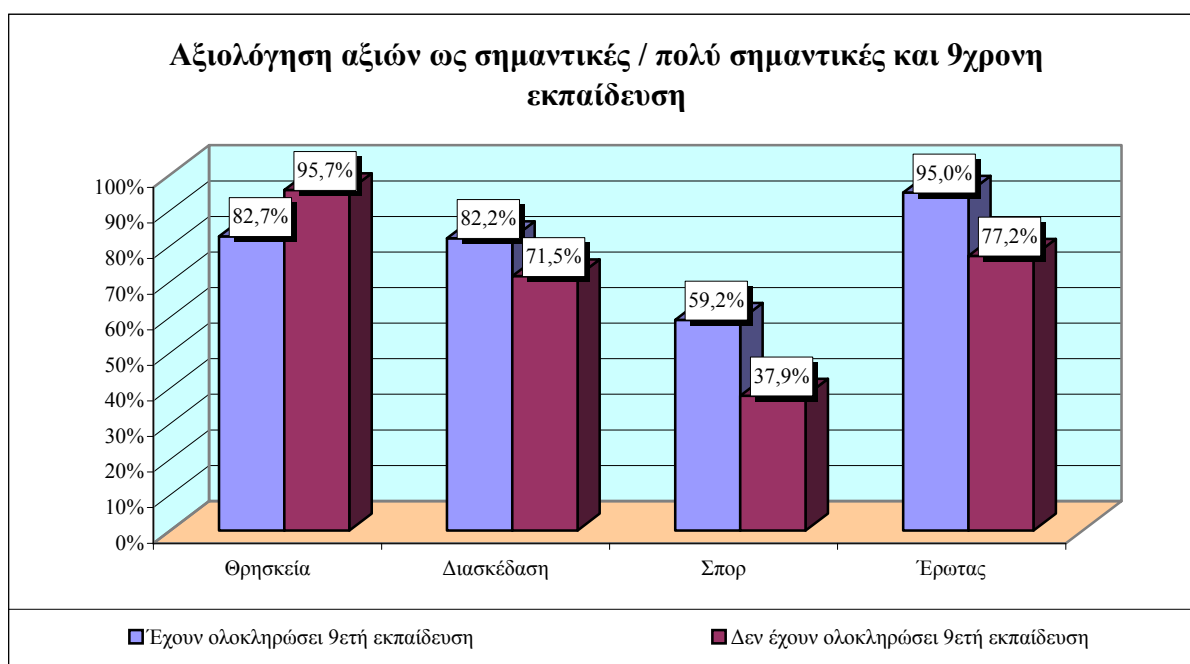

Βάση: Γονείς / Κηδεμόνες παιδιών ηλικίας 6 - 15 ετών (868 άτομα)

Εδώ πρέπει να σημειωθεί ότι το 27,6% των παιδιών των οποίων οι γονείς δεν έχουν ολοκληρώσει 9ετή εκπαίδευση δε διαβάζουν κανένα εξωσχολικό βιβλίο, ενώ τα παιδιά των οποίων οι γονείς διαβάζουν στο σπίτι διαβάζουν βιβλία με μεγαλύτερη συχνότητα.

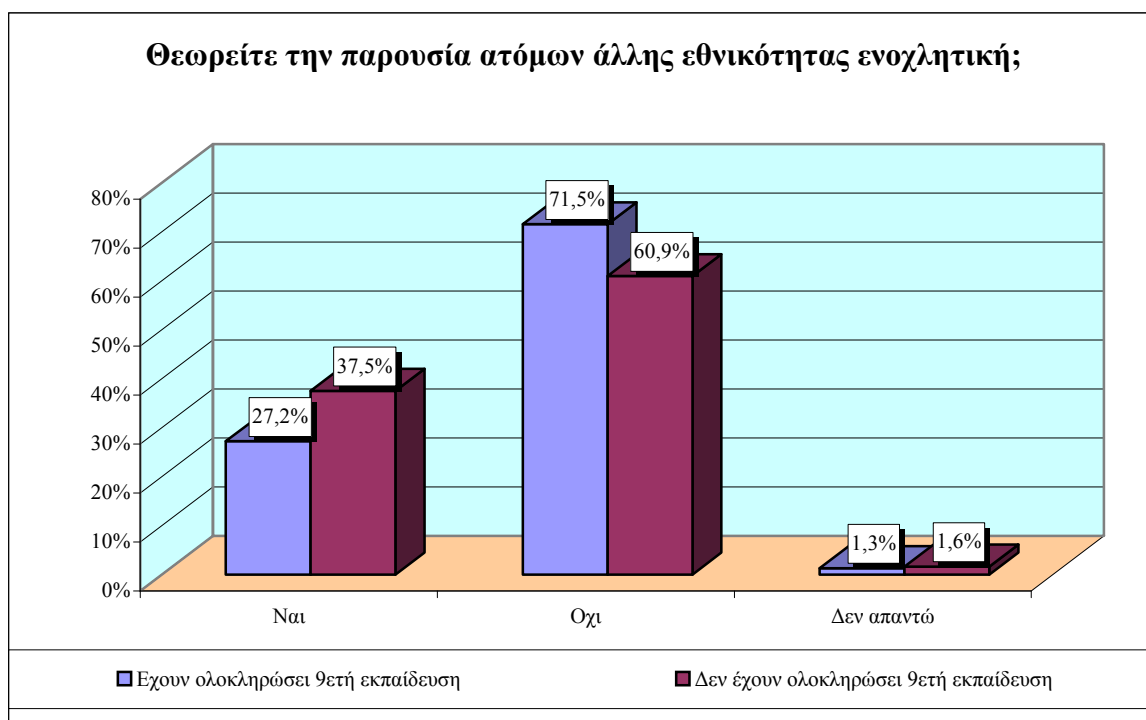
9. Αξίες

Σημαντικές θέσεις στην προτίμηση των ερωτωμένων μεταξύ των αξιών που περιλαμβάνονταν στο ερωτηματολόγιο κατέχουν η ειρήνη, η οικογένεια, η μόρφωση, η προστασία του περιβάλλοντος και η Ελλάδα. Οι αξίες που περιλαμβάνονταν στο ερωτηματολόγιο μπορούν να ομοδοποιηθούν σε τρεις βασικές κατηγορίες. Η πρώτη κατηγορία περιλαμβάνει τις αξίες που μπορούν να θεωρηθούν παγκόσμιες κοινωνικές αξίες, όπως είναι η προστασία του περιβάλλοντος, η ειρήνη, η αλληλεγγύη στους φτωχούς και η δημοκρατία. Η δεύτερη ομάδα αποτελείται από προσωπικές αξίες που αφορούν στην κοινωνική ζωή, όπως η διασκέδαση, ο έρωτας, τα σπορ, τα χρήματα και οι φίλοι. Τέλος, η τρίτη ομάδα περιλαμβάνει παραδοσιακές - διαχρονικές αξίες όπως η θρησκεία, η Ελλάδα, η οικογένεια και η μόρφωση. Η αντίθεση μεταξύ της ομάδας των σύγχρονων αξιών και εκείνης των διαχρονικών αποτελεί ερμηνευτικό παράγοντα της διάκρισης μεταξύ όσων έχουν ολοκληρώσει την 9ετή εκπαίδευση και όσων δεν έχουν.

Το βασικότερο συμπέρασμα που προέκυψε είναι ότι οι διαχρονικές αξίες αποκτούν μεγαλύτερη σημασία για όσους δεν έχουν ολοκληρώσει 9ετή εκπαίδευση, σε αντίθεση με τις προσωπικές αξίες, που έχουν μεγαλύτερη σημασία για όσους έχουν ολοκληρώσει 9ετή εκπαίδευση, ενώ οι παγκόσμιες κοινωνικές αξίες έχουν ιδιαίτερα μεγάλη σημασία και για τις δύο ομάδες. Η μεγαλύτερη διαφοροποίηση παρατηρείται στη θρησκεία (95,7% έναντι 82,7%), σε αντίθεση με αξίες όπως η διασκέδαση, τα σπορ και ο έρωτας.

Σχετικά με τα άτομα άλλης εθνικότητας, το 37,5% των υποεκπαιδευμένων θεωρεί την παρουσία τους ενοχλητική, ενώ το ποσοστό αυτό είναι 27,2% για όσους έχουν ολοκληρώσει 9ετή εκπαίδευση.

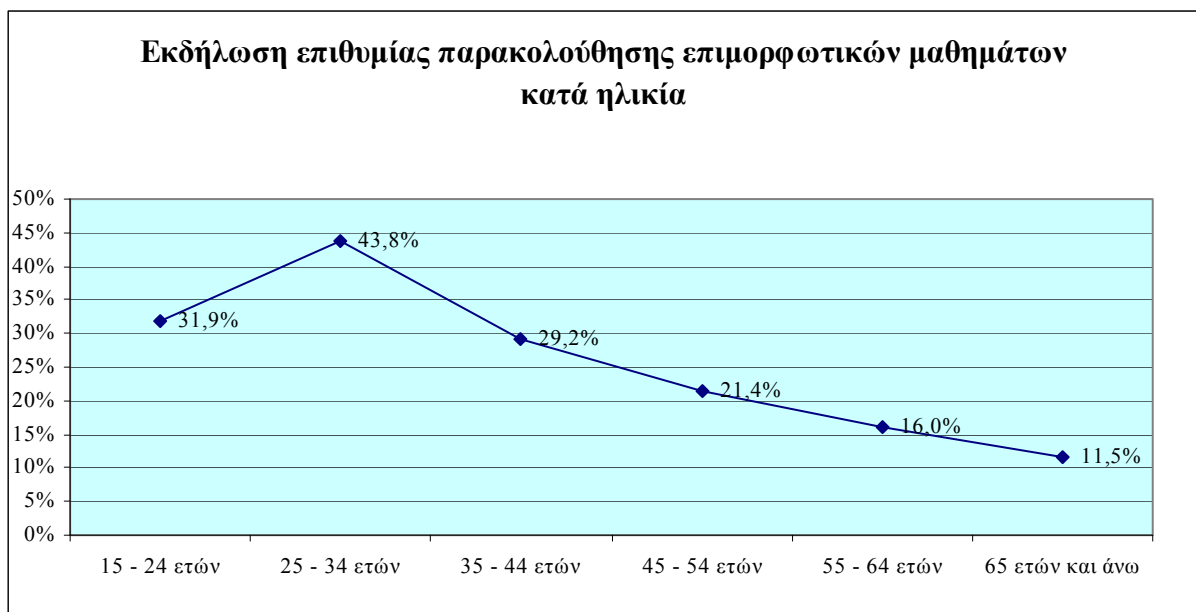
10. Ενδιαφέρον για την πολιτική και την οικονομία

Το ενδιαφέρον για την πολιτική σχετίζεται με το εκπαιδευτικό επίπεδο των ερωτώμενων, ενώ όσον αφορά το ενδιαφέρον για την οικονομία δεν παρατηρείται σημαντική διαφοροποίηση. Έτσι, το 30,7% των υποεκπαιδευμένων και το 38,5% όσων έχουν ολοκληρώσει 9ετή εκπαίδευση δήλωσε ότι ενδιαφέρεται πολύ ή αρκετά για την πολιτική, ενώ τα αντίστοιχα ποσοστά για το ενδιαφέρον για την οικονομία είναι 69,3% και 72,8% αντίστοιχα.

Σημαντική διαφοροποίηση εμφανίζεται στη γνώση του πώς θα ονομάζεται το καινούργιο νόμισμα των χωρών - μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης που συμμετέχουν στην Ο.Ν.Ε., ανάμεσα σε όσους έχουν ολοκληρώσει την 9ετή εκπαίδευση και σε όσους δεν έχουν. Συγκεκριμένα, το 56,1% των υποεκπαιδευμένων και το 24,5% των υπόλοιπων δε γνώριζαν ότι το νόμισμα θα ονομάζεται “Ευρώ”.

11. Πληροφόρηση για το θεσμό της Λαϊκής Επιμόρφωσης

Όσοι δεν είχαν ολοκληρώσει 9ετή εκπαίδευση ρωτήθηκαν αν γνωρίζουν για τη λειτουργία του θεσμού της Λαϊκής Επιμόρφωσης, που προσφέρει τη δυνατότητα να παρακολουθήσουν μαθήματα γραφής και ανάγνωσης. Το 44,6% δήλωσε ότι γνωρίζει για το θεσμό, με το ποσοστό αυτό να μειώνεται όσο μειώνεται και το εκπαιδευτικό επίπεδο. Το ποσοστό όσων δήλωσαν ότι θα τους ενδιέφερε να παρακολουθήσουν κάποια μαθήματα προκειμένου να μάθουν ή να βελτιώσουν τη γραφή ή την ανάγνωσή τους κατά ηλικία, φαίνεται στο παρακάτω διάγραμμα.

Βάση: Όσοι δεν έχουν ολοκληρώσει 9ετή εκπαίδευση (2331 άτομα)

Αξίζει να σημειωθεί ότι στις ιδιαίτερα παραγωγικές ηλικίες των 25 - 34 ετών, το 43,8% δηλώνει ενδιαφέρον να καλύψει τα κενά που έχει στους τομείς αυτούς. Αντίθετα, στις μεγαλύτερες ηλικίες το ενδιαφέρον αυτό μειώνεται στο 10 - 15%. Ο βασικότερος λόγος για τον οποίο τα άτομα αυτά δε θα ήθελαν να παρακολουθήσουν μαθήματα είναι ότι είναι αργά και έχουν περάσει τα χρόνια.

Επίλογος

Είναι προφανές, από την πρώτη ανάγνωση της έρευνας, ότι στη χώρα μας υπάρχει μια “κρίσιμη μάζα” υποεκπαιδευμένων η οποία λιμνάζει, δεν μπορεί να ανταποκριθεί και κοστίζει στη χώρα, αφού παγιδεύει τις προσπάθειες ανάπτυξης και προόδου. Η ανθρώπινη κοινωνική οργάνωση, η ροή γνώσεων και πληροφοριών, ο εκσυγχρονισμός και η αύξηση της παραγωγικότητας, η απασχόληση και η εργασιακή κινητικότητα, οι υπηρεσίες, ο πολιτισμός και η κοινωνικοοικονομική ανάπτυξη γενικότερα συνδέονται με την παιδεία και την “καλλιέργεια” του ανθρώπινου δυναμικού στη χώρα μας.

Αντίθετα η υπανάπτυξη, η υστέρηση, η ανεργία, η φτώχεια, η χαλάρωση του κοινωνικού ιστού, η αντικοινωνική συμπεριφορά (παραβατικότητα, νεανική βία, ναρκωτικά κ.τ.λ.), η διαιώνιση ανισοτήτων και γενικότερα ο κοινωνικός αποκλεισμός συνδέονται και με την υποεκπαίδευση, την ουσιαστική δηλαδή έλλειψη γνώσεων, δεξιοτήτων και καλλιέργειας.

Επίσης, προκύπτει από την έρευνα ότι μειώνεται ο οργανικός αναλφαβητισμός, αυξάνεται όμως ανησυχητικά ο λειτουργικός αναλφαβητισμός, ο οποίος εμφανίζεται σε μεγαλύτερο ποσοστό στο σύνολο των υποεκπαιδευμένων και σε μικρότερο ποσοστό μεταξύ όσων έχουν ολοκληρώσει την 9ετή εκπαίδευση.

Προκύπτουν επίσης ορισμένα ενδιαφέροντα συμπεράσματα σχετικά με την αδυναμία της εφαρμοζόμενης εκπαιδευτικής πολιτικής να εξαλείψει το φαινόμενο του εκπαιδευτικού αποκλεισμού και τις επιμέρους μορφές εκδήλωσής του, όπως είναι η μη ολοκλήρωση της 9χρονης εκπαίδευσης, η διαρροή από το Δημοτικό και το Γυμνάσιο, ο λειτουργικός αναλφαβητισμός, η απουσία της σύνθετης σχέσης σχολείου – κοινωνίας, η αναπαραγωγή του χαμηλού εκπαιδευτικού επιπέδου μεταξύ των παιδιών των φτωχών νοικοκυριών και των νέων που ήδη έχουν ενταχθεί στο εργατικό δυναμικό.

Καταλήγοντας, μπορούμε να πούμε ότι τα ποσοστά είναι αρκετά υψηλά ώστε το σύνολο των υποεκπαιδευμένων απονεурώνει το κοινωνικοοικονομικό σύστημα της χώρας μας με επιπτώσεις σε όλους τους τομείς της οικογενειακής, επαγγελματικής, κοινωνικής και πολιτισμικής ζωής.

Ελπίζουμε πως παραδίδοντας στη δημοσιότητα την πανελλαδική έρευνα, συμβάλλουμε στην προβληματική αλλά και αφυπνίζουμε τους εμπλεκόμενους φορείς για μια εντατική και διαρκή προσπάθεια αντιμετώπισης του φαινομένου της υποεκπαίδευσης.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΤΕΣΤ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΙΚΗΣ ΚΑΤΑΓΡΑΦΗΣ ΔΥΣΚΟΛΙΩΝ ΑΝΑΓΝΩΣΗΣ,
ΓΡΑΦΗΣ ΚΑΙ ΑΡΙΘΜΗΤΙΚΩΝ ΥΠΟΛΟΓΙΣΜΩΝ

Ερωτήσεις σε σχέση με το λογαριασμό της Δ.Ε.Η., που επισυνάπτεται.

Α. Για όλους τους ερωτώμενους

Θα σας δείξω τώρα ένα λογαριασμό της Δ.Ε.Η. και θα ήθελα να μου πείτε

Ποιο είναι το ποσό που θα πληρωθεί μόνο για τη Δ.Ε.Η.
(14.449 δρχ.).....

Ποιο είναι το συνολικό ποσό που πρέπει να πληρωθεί
για το Δήμο (συνολικά Δημοτικά Τέλη και Δημοτικός
Φόρος) (1.771 δρχ.).....

ΣΩΣΤΟ	ΛΑΘΟΣ	ΔΕΝ ΞΕΡΕΙ ΝΑ ΔΙΑΒΑΖΕΙ	ΔΔ
ΣΩΣΤΟ	ΛΑΘΟΣ	ΔΕΝ ΞΕΡΕΙ ΝΑ ΔΙΑΒΑΖΕΙ	ΔΔ

Β. Για τους ερωτώμενους που δεν έχουν ολοκληρώσει 9 έτη εκπαίδευσης

Θα σας δείξω τώρα ένα λογαριασμό της Δ.Ε.Η. και θα ήθελα να μου πείτε

Μέχρι πότε πρέπει να πληρωθεί αυτός ο λογαριασμός
(3/4/1998).....

Ποιο είναι το συνολικό ποσό που πρέπει να πληρωθεί
(20.700 δρχ.).....

ΣΩΣΤΟ	ΛΑΘΟΣ	ΔΕΝ ΞΕΡΕΙ ΝΑ ΔΙΑΒΑΖΕΙ	ΔΔ
ΣΩΣΤΟ	ΛΑΘΟΣ	ΔΕΝ ΞΕΡΕΙ ΝΑ ΔΙΑΒΑΖΕΙ	ΔΔ

Ερώτηση κατανόησης κειμένου από βιβλίο Νεοελληνικής Γλώσσας Β΄ Γυμνασίου (για όλους τους ερωτώμενους).

Θα ήθελα τώρα να σας διαβάσω ένα μικρό κείμενο και να σας κάνω μία ερώτηση

Σύμφωνα με το κείμενο, ο νέος νόμος για τη διαφήμιση προσπαθεί

Να διασώσει την ελληνική γλώσσα.....

Να γράφονται διαφημίσεις μόνο στους δημόσιους χώρους και όχι στους

ιδιωτικούς.....

Να προστατεύσει το περιβάλλον από τη ρύπανση των διαφημίσεων.....

Δεν γνωρίζω.....

Δεν απαντώ.....

Ερώτηση αναγνώρισης ημερομηνίας λήξης προϊόντος (για τους ερωτώμενους που δεν έχουν ολοκληρώσει 9 έτη εκπαίδευσης).

Θα σας δείξω τώρα μια φωτοτυπία από το κουτί συσκευασίας ενός προϊόντος και θα ήθελα να μου πείτε

Ποια είναι η ημερομηνία λήξης του προϊόντος (1/5).....

ΣΩΣΤΟ	ΛΑΘΟΣ	ΔΕΝ ΞΕΡΕΙ ΝΑ ΔΙΑΒΑΖΕΙ	ΔΑ
-------	-------	--------------------------	----

Ερώτηση – Άσκηση για την ικανότητα γραφής (για τους ερωτώμενους που δεν έχουν ολοκληρώσει 9 έτη εκπαίδευσης).

Θα ήθελα τώρα να με βοηθήσετε να συμπληρώσουμε ορισμένα στοιχεία από τη σημερινή μας συνάντηση. Σας παρακαλώ συμπληρώνετε τη σελίδα που θα σας δώσω;

	Άρνηση	Γραμματική αξιολόγηση		Ορθότητα τοποθέτησης		Ορθότητα απάντησης	
		Σωστό	Λάθος	Σωστό	Λάθος	Σωστό	Λάθος
Ημέρα							
Πόλη/Χωριό							
Νομός							